

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— "
Pe 3 luni . . . 7.— "
Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40.— franci
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 760.

REDACȚIA

și
ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi N-rul 1/a
INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrise nu se in-
napolază.

ROMÂNUL

Lumină și umbră.

Arad, 2 Maiu.

Azi e săptămâna scriam în primul nostru pentru sinoadele eparhiale, — cari erau să-și înceapă a doua zi lucrările lor, — că chestia culturală are să primeze toate micile mizerii ale preocupărilor noastre de zi. Preparandia de fete, lipsa de învățători, necesitatea interzatelor, chestia catehizării, rușinea cu „Telegraful Român” spuneam că sunt problemele reale, a căror rezolvire li se impune sinoadele celor trei eparhii ale bisericii noastre ortodoxe din patrie.

Simțim acum, după terminarea sinoadelor, bucurie curată putând să constatăm, că de fapt diagnoza noastră a fost conformă situațiunii reale. Să nu creadă cineva că ne încercăm vanitatea a pretinde pentru noi paternitatea preocupărilor faptice din sinoadele eparhiale ale acestui an. Nu. Sinoadele nu pentru aceea s'au ocupat mai dinadins de acelea chestii, a căror importanță a fost reliefată în articolul nostru provocat, ci noi, cari ținem neîncetat mâna pe pulsul vieții noastre obștești, am făcut constatările noastre cunoscând opinia publică cea sănătoasă, care simte instinctiv ce-i trebuie neamului nostru ca să se poată apăra împotriva încercărilor distrugerii și să poată trăi.

Neamul nostru e sănătos, plin de energiile tinereții și un asemenea neam simte totdeauna adevăratele sale trebuinți, pe cari le împlinște orice eforturi i s'ar cere, căci puterea de viață însăși creiază totdeauna condițiunile prielnice vieții.

A fost deci lucru firesc că la Arad sino-

dalnicii s'au preocupat mai vârtos de preparandia de fete, de chestia învățătorilor și de chestii culturale peste tot. Suntem chiar convinși că foarte încurând noua preparandie de fete se va face aci în Arad, unde apropierea nemijlocită a dușmanului ține vecinic trează conștiința despre necesitatea apărării și unde astfel energiile defensive naționale se ojelesc mereu prin uzanța lor neîncetată.

Membrii sinodului eparhial din Arad au dat clasică dovadă a înțelepciunii și energiei lor, când au știut să asigure viața școlii civile de fete în fața tuturor opintirilor contrare ale unor factori chiar foarte puternici din fruntea diecezei. Aceiași deputați vor ști să înființeze și preparandia de fete în Arad.

Am văzut cu multă bucurie preocuparea sinodului caransebeșan de chestia unui internat pentru fii de preoți și învățători, o idee, care îmbrăcată odată în haina posibilității, credem, ușor se va întrupa prin concursul preoțimei și învățătorimei care sie-și face dacă va face. Și felicităm pe luminatul Episcop dela Caransebeș pentru focul și sollicitudinea ce-o manifestă atât de spontan și cu atâta vrednicie pentru toate chestiile culturale ale diecezei sale. Când a fost vorba de o școală civilă de fete P. S. Sa n'a insistat pentru Caransebeș, ci, lucru înțelept, a zis: acolo unde se poate mai ușor.

În Sibiiul cu înrădăcinate tradiții culturale, cu cei mai distinși și cei mai competenți reprezentanți ai culturii naționale românești, tineri ce se întrec în muncă și osteneți pentru această cultură, nici nu s'ar fi putut ascunde piedicile culturii românești.

Expozeul clasic al amicului nostru d. Dr. Ion Lupaș asupra situațiunii învățământului

nostru poporal a vărsat intensivă lumină asupra rătăcirilor din trecut și asupra cărărilor ce trebuie să apucăm în viitor. Astfel de intelcte și inimi ne inspiră simțul liniștit al nădejdei de isbândă.

Chestia „Telegrafului Român” a rămas deocamdată tot nerezolvită. Dela octogenarul și cu atât mai vârtos „circumspectul” părinte Mitropolit cu greu ar fi putut aștepta cineva alt răspuns. Dar interpelația domnului Dr. N. Comșa și declarația unor distinși fruntași ai vieții publice românești, publicată în numărul de ieri al acestui ziar sunt două petricele, cari vor porni lavina și fără îndoială în timpul cel mai scurt la „Telegraful Român” se va face ordine.

Spre bucuria obștească deci, bilanțul sinoadelor eparhiale din astan ale bisericii noastre răsăritene este activ. Și bucuria noastră ar fi desăvârșită, dacă am putea încheia socoata cu atât. Însă n'o putem. A fost lumină, dar a fost și umbră. Și iarăși avem dureroasa satisfacțiune, că am prezis și umbra.

În articolul nostru de acum o săptămână dădusem expresie temerii noastre că mai ales într'o parte a metropoliei bisericii orientale anumite proceduri cu desăvârșire streine atât de spiritul evanghelic, cât și de constituționalismul acestei biserici vor produce tulburări, neînțelegeri și amărăciuni, cari absolut nu pot fi potrivite de a găsi în bună înțelegere soluții norocoase pentru atâtea probleme mari, cari bat la poarta progresului nostru național și cultural. Și acum suntem siliți să constatăm cu sinceră și adâncă durere, că temerile au fost întemeiate, ele s'au justificat mai încurând decum credeam chiar. Într'unul din cele trei sinoade eparhiale s'au petrecut scene,

În grădina noastră.

În noaptea aceea plouase o ploaie mărunță și umezise poighița de deasupra a pământului. Pe frunzele pomilor sta apa brobonată și străluceau picurii la bătaia soarelui în fel și fel de fețe. Era o vreme să tot trăiești.

Paseri tăiau văzduhul în zboruri line, unele cîrpeau cântecul dimineții prin crânglele pomilor, altele scociorau prin scorburi. Albinele au părăsit stupul și cum sunt sîrguincioase de felul lor, cerceau pe rînd florile din grădină. La un corn al stupinii o tufă de liliac își arăta podoaba de flori vinete, și cu frunzele ei late ținea la adăpost o ceată de melci și mai mari și de cei mai mărunți. O durea rău pe sârmana tufă, când melcii îi incolțeau frunzele, dar se împăca cu gândul: așa i dat ei să trăiască și nu se poate împotrivi ziditorului.

Un melc, dintre cei mici, cu căsulia din spate toată albă, ca de var, s'a rupt de lângă căminul părintesc și a luat-o razna printre firele de iarbă. Foșnea sub el iarba udă, și-l strecura prin tot trupul o reveneală plăcută. Ar fi călătorit așa zile și nopți întregi fără să simtă pic de osteneală.

În răstămpuri făcea popazuri scurte. Să fi avut putere chiar s'ar fi despărțit pe o vreme de căsulia inelată, când ț-i mai dragă lumea și atunci să-ți ști pe umeri povara de toate zilele! Se opria din mers și sta așa cât era de lung, cu botul în jos, și duceața ce o simțea n'ar fi voit să se isprăvească niciodată. Dar hoțomanu de soare nu s'a lăsat până nu i-a răpit melcului bucuria. Ra-

zele fierbinți împrăstiau printre firele de iarbă o căldură năbușitoare, zbiceau umezeala și melcului îi făcea supărare. Odată, cum sta gândindu-se încotro s'o ia, nu știu cum s'o întors de o căzut pe o petricică înfierbântată. A sărit, ars, cât colo.

— „Să caut adăpost de acum” — gândia.

— „Numai e de trăit până colo de cu seară, când s'or lăsa umbrele”. — A pornit bărbătește înapoi. Cu graba, cu arsura din spate, bagseamă, un năcaș sporește pe altul, a pierdut drumul. S'a izbit deodată cu cornițele într'o scândură. — „Ce o fi și asta? Hai să văd. Incaltea la suiș mă mai adie câte-o boare răcoroasă și o să mai uit arsura.

Casa din spate se făcea în mers când la dreapta când la stînga. Nici nu-i mirare. Cu povară grea și oblu la deal! Cum era cu puțință și așa?! După melc rămânea o urmă subțire, cleioasă, ca o peliță de argint.

Merge el ce merge, și deodată buf! cu capul de altă scândură. S'a cățărat cum a putut și de asta și, slavă Domnului, a ieșit la liman. I s'a deschis înainte așa ca o laviță lată, pe care erau înșiruite niște momâii, de gândeai că-s clopote de nuiete, mari, mari, cât munții pe lângă el. Erau muruite pe deasupra cu pământ și dedesupt aveau câte o găurice, ce sluja de urdiniș albinelor. Le cunoștea melcul bine, doară la un loc trăiau, numai cât ele aveau darul de a se sălta în aier, pe când melcilor li-e dat să se târâie ca rîma.

Ieșeau albine deanpicioarele până la un loc, apoi își desfăceau aripile și-și făceau vânt pe

deasupra. Altele veneau încărcate cu polen și cu dulceață de pe flori, suflau greu de obosite, se opreau ușurel în prag și se vârau în ștubee, mergând pe toate șase picioarele, ca un cărucior. Era un băzait în împrejurimi, de sta să-l asurziască pe bietul melc, care năucise acolo și nu-și putea da seamă, ce forfoteală e asta și pentru cine. Mai să chiorască de un ochiu, într'atâta se mira de ce vedea. Păi unde să mai fi văzut el minuni așa fel.

Nu s'a putut răbda să nu se deie mai aproape de un urdiniș. A stat pe loc... Încă un pas. unu de jumătate, încă puțin. Bietul, nu vedea, că la ușa îl pândia o vulpoaică de albină, ce ținea, cu altele, straje la intrare. Când a văzut albina, că melcul se întrece cu gluma, băzâind s'a apropiat de el, și-a îmbrusturat odată aripile, antenele și le mișca iute, tremura din tot trupul și sta gata de luptă. Melcul, un prichindel, ca vai de capul lui, ce amarul lui să se împotrivescă, nici nu vedea încotro s'o ia la sănătoasa. Uluit, neștiind ce face, nu știu cum s'o sucit, de o făcut țancl, jos pe niște grăunțe de nisip, pe care le scosese din pământ și le spălase frumos apa de ploaie, ce pica de pe strășina stupinii.

Destulă năpastă! Cum s'o lovit de muchea colțuroasă a unei petricele și-o spart casa într'un loc. Ce-ți trebuie mai mare năcaș, ca și când ți se surupă un corn de casă Pe bietul melc, acum îl putea sufla vântul prin spărtură, ori îl putea arde soarele în dragă voie. Pe deasupra s'a mai ales și cu o durere nu tocmai ușoară.

S'a luat el incetinel, că nu putea altfel, cătră tufa de liliac, de unde plecase. Era greu drumul,

cari n'ar fi trebuit să se petreacă și cari au jignit adânc nu numai principiul autorității, de care, cum am spus și recunoaștem, biserica mai vărtos are indispensabilă trebuință, dar cari mai presus de orice îndoială sunt începutul unor noi lupte, divergente și împăcheri dușmănoase, cari fără absolut nici un rost vor împedica bunul mers al afacerilor și vor produce cheltuirea energiilor pentru lucruri de nimic.

Parlamentele bisericesti nu trebuie să se asemene cu cele lumești. In cele din urmă poate să domineze brutalitatea, forța majoră ori nedreptatea, căci acestea în multe cazuri sunt reprezentanțele exclusiv ale unor clase, cari vreau să stăpânească asupra altora, cari au la baza lor chiar dominațiunea, supremația, nedreptățirea. Dar adunările bisericesti prin excelență au chemarea să fie expresia dreptății, a iubirii deapropelului, a iertării, a răbdării, a buneii cuviinți, căci numai în așa chip ele vor fi vrednice de binecuvântarea Aceluia, în numele căruia sunt constituite, carele a zis, că unde sunt doi ori trei adunați în numele meu, acolo voi fi și eu cu dânsii. In numele Aceluia însă n'are nimeni să joace halaripa, să strige, să săvârșească volnicii, să insulte, să nedreptătească, ci toți cei adunați cu împrumutată iubire și respect au să împlinescă poruncile Lui nizuind să fie desăvârșiți.

Scenele petrecute într'unul din cele trei sinoade eparhiale ni-au umplut sufletul de adâncă mâhnire. Și mai vărtos ne-am întristat, când am văzut acelea scene petrecându-se între fețe bisericesti cu situațiuni distinsse. Când unul dintre aceștia sbiară și dă cu pumnul în masa verde, iar celalalt aruncă vorba geandarmărească cu „te dau afară” și când toate acestea se petrec în ședința publică, în fața elevilor seminariali, cari ar fi să învețe acolo chipul cel mai desăvârșit, cum au să decurgă adunările bisericesti, și când vedem presa ungurească înregistrând aceste scene cu adevărat deliciu, atunci mâhnirea noastră se majorează și ne încearcă cea mai amară decepțiune și îngrijorare pentru viitorul bisericeii, ce în timpurile grele prin cari trecem ar avea chemarea să fie azilul sentimentelor noastre creștinești și bastiunea

cea mai nebiruită a ființei noastre naționale.

Imi spunea unul dintre deputații sinodali: nu te mira, căci cel ajuns în scaun ca rezultat al urei și certeii blestamate dintre frați evident că n'are să producă decât iarăși ură și ceartă, cum din stejar stejar răsare. Este aceasta o lege a firii, cum este legea că nu poate fi lumina fără de umbră, dar biserica lui Hristos are tocmai chemarea să fie peste legile firii, căci Mântuitorul a zis: nu este împărăția mea din lumea aceasta. Voi, cari puși în fruntea navei Domnului, prea sunteți din lumea aceasta, gândiți-vă la răspunderea cea de apoi...

Am zis și ne-am ușurat sufletul făcându-ne datoria ce-o simțim impunându-ni-se prin poruncile dumnezeiești, cari au să ne mântuiască ascultându-le.

Ion Russu-Șirianu.

1864—1909.

Mâne, Duminecă, comuna Șiria va da loc unei sărbători cum n'a mai văzut ea nicicând. In satul, unde la 1849 aventurierii unguri au fost siliți să-și depună armele în fața armatei muscălești, se va serbători mâne viața și activitatea lui *Ion Russu-Șirianu*, care din simplu învățător, a fost ridicat de aptitudinile sale și de munca-i de fier la rangul de învățător al întregului nostru neam din această țară.

Intr'o viață fără odihnă, el a luptat în rândurile întâi pentru drepturile acestui neam pe care oficialitatea l-a ignorat întotdeauna.

Și mâne i se va desvâli lui *Ion Russu-Șirianu* un monument, acolo în satul lui natal, care ni l-a trimis nouă. *Ion Russu-Șirianu*, care a trăit ani grei într'o scundă redacție din Arad, scriind singur ziarul „*Tribuna*” va începe de mâne o nouă viață, mai ușoară decât ceace a trăit-o. De mâne încolo *I. Russu-Șirianu* va privi superb de pe soclu, căci marmora monumentului îi va împrumuta o frumoasă atitudine de învingător.

Mâne se va sărbători activitatea lui *Ion Russu-Șirianu* de numele căruia se leagă un frumos și trist capitol de gazetărie românească.

greu. Amărât la inimă, pentru casa găurită, îl mai cerca și durerea, trebuia deci să poposiască deseori. Se simțea trudit rău, ca sfârșit. Apoi cu toate puterile, se punea la încercare și târâș-grăpiș mergea o bucată de loc și iar se opria să răsufle.

Coalea pe la prânzul ăl bun numai a văzut, că-l primește umbra răcoroasă a liliacului.

Rupt de oboseală, n'ar mai fi putut mișca un pas. I se strecura prin vine durerea din partea, de unde era spartă căsulia, și, atunci, svăcnea din tot trupul.

L'a luat mai târziu un somn adânc, și, când s'a trezit, un moș bătrân, cu o casă pe el cât o șură și gros și pântecos, se uita cu milă la el.

— „Unde ți-ai spart casa, măi băete? Ce-o fi de capul tău, dacă numai atâta grije porți de ce-i al tău?! —”

— „Lasă-mă în păcatele mele. Nu mă mai întreba moșnege. Numai eu știu ce-am răbdat. Și acum după ce m'am odihnit și mi-a trecut durerea, și acum zic mi se pune în spate când mă gândesc. Uite eram acolo sus, — arătând în spre ștubee — m'o înfricat o albină de am căzut, din înălțimea aia, și m'am lovit jos de o petricică și așa am pătit de mi-i casa spartă.”

— „Rău, măi băete, rău” — zise moșneagul dând din cap.

— „Nici un rău — sări cu gura un fecioraș de melc, care ascultase și el deoparte. — „Eu n'am pătit odată tot așa. Am căzut într'un cuș și-am stat așa împlântat vre-o două zile tot zbatându-mă, până a dat Dumnezeu de-am scăpat. De

rană m'am vindecat, spărtura s'o îmbinat la loc, uitați-vă acum: nici semn n'o rămas.

— „Ce tot îndrugi la verzi și uscate, măi flecarule. Mie-mi spui. Nu vezi pe amărātu ăsta că-i slab și-și poate da sfârșitul dintr'asta una. De ce nu vă astâmpărați — zise moșneagul întorcându-se cătră amândoi. — „Vreți să piară porodita neamului nostru, ori ce vreți. Tie, mă nătăfleată, ți-a trebuit miere dela albine și vezi că ai pătit-o. Iar ție, nătărăule, cine știe ce ți-s'o fi nărzit de ai pătit beleaua cu cuiul. Mai astâmpărați-vă vă zic. Eu când eram de vrâsta voastră mă purtam altfel. Eram mai blând, mai ascultător și slavă Domnului am ajuns bătrânețe frumoase. Da voi, mă, voi pieriți cu zile.” Și-și lasă, moșul, capul la pământ, obosise de atâta vorbă și spusă răspicat.

Atâta i-a trebuit, melcului celui mic, să-l amintească, moșneagul, despre mierea dela stupi. Toată după amiaza s'a gândit numai la miere. Uitase durerea, spărtura, tot. Noaptea, în somn tot miere a visat. Se făcea că era cu botul în bunătatea de dulceată, treceau albinele pe lângă el, melcul ridica capul și le petrecea din ochi, lingându-și buzele. Par'că se bucurau și ele că pot cinsti pe un oaspe la casa lor.

Vorbele bătrânului, de ieri, erau nuci aruncate în părete. I s'au băgat pe o ureche și au ieșit pe celalaltă, căci dimineața următoare — la pas băiete. Tânta: stupul cu miere. Drumul îl știa. Căsulia venia după el gândea că-i o căsuță cu un coviltir țuguiat. Cu cât necaz a trecut peste o creangă uscată căzută din vr'un pom, a mai dat, în drum de un gândac de Mai, ăla sta răscrecănăt

scă. Prin această serbătorire de recunoștință postumă, indirect i se va ridica mâne gazetăriei românești un pompos imn de dragoste platonice, căci va trebui să treacă mulți ani încă, și să ridicăm încă multe monumente pe socluri, până când o nouă înțelegere și o nouă viață se va revărsa în ființa noastră.

Gândul de-a i se ridica un monument lui *Ion Russu-Șirianu* se va fi desprins poate dintr'o sumă de gânduri roditoare și — dacă voiți — e o dovadă că lumea noastră începe să înțeleagă rostul mare al gazetăriei, care în alte țări are o influință decisivă în viața publică.

Ziaristica noastră în slujba căreia a muncit din greu *Ion Russu-Șirianu*, fiind ziaristică de propagandă are o dublă însemnătate și ea ni-e astăzi aproape singura armă de luptă.

Dela 1909 de când *Ion Russu-Șirianu* a fost coborât la odihna de veci, conducerea acestei țări ne-a creiat greutăți peste greutăți năbădăiosul șovinism unguresc a aruncat belovani uriași pe toate drumurile noastre spre cultură națională și astăzi urmași de condei ai regretatului gazetar stau în fața unor dificultăți cu mult mai insuportabile.

Acești gazetari cari n'au ezitat să pornească pe acelaș spinos drum, se închină adânc amintirei lui *Ion Russu-Șirianu*, care a muncit muncă grea și amară, care a jertfit în lupta mare pentru binele neamului românesc din această țară.

Monumentul dela *Șiria* e un strop de recunoștință tardivă peste un potop de necazuri trecute.

Biografia lui I. Russu-Șirianu.

Ion Russu Șirianu, fiul lui Iosif și al Marie Russu Șirianu, născută Slavici, s'a născut, în 1864 în frunțașă comună românească *Șiria* dintr'o familie care făcea parte din colonia militară a ilustrului erou al creștinătății Ion Huniadi Corvinul. Această descendentă din răboinici se cunoștea și din caracterul lui Russu Șirianu: el a fost, întreaga sa viață, scurtă dar plină de zbuciumări un entuziast, un impulsiv un luptător...

Studiile și le-a făcut în Ungaria, unde a obținut diploma de învățător, pe care însă n'a utilizat-o decât foarte puțin, că deja ca tânăr a intrat în gazetărie. Atras de cultura românească Russu-Șirianu trece munși-și face debutul în presa din România liber

pe spate și tot bătea din picioare căsnindu-se se pue în sus. L'a ocolit, melcul, și de aici încu nu a mai avut mult până la scândura de ierl. suit-o, și iacătă-l la ușa stupului.

A tras el cu urechea mai întâi fără să se apie. Treceau albinele lucrătoare fără să-l bage seamă. Băzăitul era cel de ieri.

— „Acolo, acolo, pe ușa acea trebuie să în ca să dau de miere” — gândia melcul.

S'a apropiat binișar de ușe, când i-a ieșit în inte străjerul, o albină mai voinică ca cea de ieri. Și aceasta s'a răstit odată către melc, de bletu înghețat de frică. Și-a tras iute coarneau, trupul în căsulie.

— „Acum ce mai faci, sgripsuroaico?! Nu de tine să scap, apoi dau eu de bine. Altele nu poartă grija” gândia melcul încolăcit în ascușul căsuii lui.

Când a dat să lasă și și-a întins cornițele ochisorii negrii, nu mai era voinicoasa de albin colea. A prins la pas, dar n'a făcut cale de un get și a ieșit a doua oară străjerul. Dacă a v melcul că-i stă în cale s'a tras iar în casă.

Cum sta el ghemuit, dintr'odată și-a luat în dinți: ce o fi, aia va fi, și a prins la pas. Se niște spumă pe spinare de s'a învălit tot în bialbina de straje sta gata, gata să-i sară în cap se temea să nu ajungă în cursă. In spuma se pot muia aripile ori se poate îneca chiar. minune: cum mergeau înspre stup amândoi a rea, albina și melcul, ca un bou și o biboliță la. Toți străjerii stupului băzălau și chemau l

El sosește în țară în timpul guvernării liberale alui Ion C. Brătianu și intră în redacția ziarului liberal „Românul”, al cărui director era C. A. Rosetti. Mai târziu Șirianu este redactor la „Voința Națională”, dirigeată în acea epocă de neuitatul Gogu Cantacuzino, cu care Russu-Șirianu leagă o amiciție pe care numai moartea a întrerupt-o...

În această epocă, la sfârșitul anilor 1880 și începutul anilor 1890 încep luptele pentru Memorand, care îl găsim pe Russu-Șirianu în România. El își face datoria și acolo urmând ideea națională în marile ziare bucureștene și fondând, după o campanie de intruniri publice, împreună cu o pleiadă de tineri entuziaști „Liga Culturală”.

Dar luptele dela noi îl cheamă în pământul care l'a născut. Vine la Sibiu și intră redactor la „Tribuna” care atunci apărea acolo. Fondează, pentru luminarea clasei țărănești, „Foala Poporului”. În parte la toate marile lupte care au urmat după „Memorand”. Pentru articolele sale pline de avânt și pentru discursurile sale însuflețitoare justiția maghiară îl condamnă în două rânduri; el își face pedeapsa, în total aproape un an și jumătate, în închisorile dela Seghedin și Cluj.

Își iese din închisoare Russu-Șirianu se întoarce la „Tribuna” din Sibiu (1896), aceasta însă schimbându-și direcția, Șirianu se întoarce la București, la „Voința Națională”. În Ianuarie 1897 fruntașii aradani înființează „Tribuna Poporului”, mai târziu „Tribuna”, a cărei direcțiune este încredințată lui Russu-Șirianu. Cu toate că are să lupte cu greutatele mari ale începutului, Șirianu, grație temperamentului său de luptător și în urma unei munci istovitoare de 12 ani reușește să facă din acest ziar un organ prețios al luptei naționale.

Abea înfiripat acest ziar și izbucnesc luptele pentru scaunul de episcop al Aradului lupte grele, la cari Șirianu participă în mod care îi face onoare. Câtva timp mai târziu „Tribuna” preconizează activitatea parlamentară și Russu-Șirianu este printre cei dintâi cari muncesc pentru deșteptarea poporului român.

Conferința națională dela 10 Ianuarie 1905, ținută la Sibiu, decretează în mod oficial reluarea activității. În acest an (1905) în alegerile în cari contele Tisza fusese zdrobit de „coalitia” partidelor opoziționale ungurești, Russu-Șirianu este ales deputat în Camera ungară de cercul Chișineului (comit. Arad). Activitatea sa ca deputat este mai mult extraparlamentară: el cutreeră întregul teritoriu locuit de Românii din Ungaria vorbind însuflețitor în adunările populare și încurajând poporul. Ceea ce făcea din Russu-Șirianu un orator politic de neprețuit era că se apropia de sufletul poporu-

lui, îl cunoștea păsurile și vorbea pe înțelesul tuturor...

O activitate deosebită a dezvoltat Russu-Șirianu ca director al „Tribunei”. Cât timp ziarul său a fost condus de el, „Tribuna” a avut o atitudine justă față de conducerea partidului național, cu care Russu-Șirianu era în armonie... Russu-Șirianu a murit în 1909 și n'a avut durerea să vadă dispărând ziarul pe care el l'a înființat și l'a ridicat la un înalt rang...

Moartea nemiloasă ni l-a răpit pe Șirianu în floarea vârstei, atunci când spiritul său combativ și geniul său altruist și devotat ar mai fi putut aduce și alte mari servicii cauzei sfinte a națiunii... Dispariția sa a lăsat un gol, mai ales în ziaristica noastră — el era, incontestabil cel mai mare ziarist al nostru — un gol greu de umplut și care se resimte și astăzi... Căci Șirianu era un gazetar de meserie, activ, vioiu, cu totul devotat muncii sale gazetărești.

Ion Russu-Șirianu s'a distins și ca scriitor politic. El a scris prețioasele cărți „Românii din Statul ungar”, statistică premiată de Academia Română, și „Iobăgia”, studiu istoric. Moartea a prăbușit și alte opere politice pe cari le pregătea și pentru cari adunase material... El era și un foiletonist remarcabil: nuvelele sale „Moara din Vale” și impresiunile de călătorie „La Roma” cuprind pagini plăcute și scrise cu simțire.

Colo departe, pe malul Dâmboviței cea cu apă duce, pe pământul României libere, își doarme somnul de veci fiul mare al Șiriei, Șirianu. El a format o legătură neperitoare între România liberă, care astăzi prin voci autorizate, aduce prinos de recunoștință memoriei aprigului luptător, și între Românii neliberi... Numele său este pronunțat cu venerație căci viața sa întreagă, dar întreagă, a fost consacrată binelui, progresului și gloriei românismului!...

Exemplele de devotament pentru națiune sunt ca farurile luminătoare în noaptea întunecoasă... Ion Russu-Șirianu a fost un asemenea far de lumină curată.

de ajutor, dar putea-se apropia cineva de melcul înspumat!

Odată l'a ademenit mierea și pe un flutur și la urdinișul stupului i-au frânt capul străjerii, ba odată, ce spaimă mare a fost, un șoarece năbădătos se vânzolea și el să-și implante botu în miere, dar a căpătat în locul de miere veninul din ac. Acum stau neputincioase pentru afurisita aceea de spumă, ce o târăia melcul de sub căsuli.

Până ce a pătruns melcul în piața stupului nu i s'au putut împotrivi albinele. Acolo s'au făcut cerc prinzându-l pe melc la mijloc și stau neclintite.

• Treacă peste ele, dacă are curaj.

Bășicile de spumă piereau una câte una. Melcul se căznea, să înlocuiască ce scădea, da dela o vreme a mai și secat izvorul. Toate-s până la o vreme. Se uscase bietul de-și simțea tare dunga căsii din spate. Îl luau niște nădușeli de-l aburea tot trupul și spumă tot nu se făcea.

Albinele tot nu cutezau să sară pe el. Melcul dacă a simțit, că l'a secat toată draga de putere și-a adunat cornițele cașicum și-ar aduna un negustor șatra, s'a vârat încet, încet în căsuli și — vârat a fost. Albinele se mirau cum s'adună ghem în fața aceea, și când n'au mai văzut nici-o mișcare, una, cea mai voinică, s'a dat aproape de melc și se uita la el și nu se putea îndestul mira, ce hoț să fie ăsta cu ascunzătoare după el.

Regina, văzând atâta popor adunat la un loc, cu atâtă grabă avea cu pusul ouălor prin celule,

și-a făcut vreme de s'a scoborât de pe fagurii de sus cu întreagă suita regală și întreba mirată ce-i? O albină a grăbit la regină, s'a închinat adânc și a povestit întâmplarea din fir în păr, tot. — Și s'a plâns, că cu capul lor prost nu știu ce-l acum de făcut.

— „Astupați-i ascunzătoarea cu ciară, ce mai atâta tura-vura pentru un fleac de melc. Voi nu știți cine e?! Eu, că numai într'o zi văd ce-l pe afară, voi sânteiți pururea duse, și tot să știu și să cunosc de pe acolo mai multe ca voi. Asta cum se poate? Mă mir de voi cum l'ați îngăduit și mă mir de el, un nevoiaș, cum a putut să pătrundă până aci. Dați-i ceară, să-și plătească îndrăzneala cu viața”. — Așa grăi regina și se depărtă. Albina ce fuse lângă înătimea sa s'a tras înapoi mergând deaîndărătele, nevoind să fie cu dosul către strălucita față împărătească. Tot poporul a dat din cap, semn c'a înțeles porunca și câteva albine s'au pus pe lucru. Aveau clară în magazie, dar nu s'au îndurat să cheltuiască de acolo. Una câte una, dintre cele rânduite, veniau și-și deșertau povara desagilor încărcați de pe staminii și pistilli florilor. Praful galben îl muiau cum știau ele, de se făcea clicos, bun de lipit.

Două albine au rămas să netezească pe deasupra. Cum lucrau de bărbătește, cu mânele sufocate, simți o mișcare dedesuptul lor. Una sare iute jos, speriată, fără să se uite îndărăt ce putea să fie, cealaltă și-a scos acul, și-l'a implantat cât a fost de lung în melc pe unde era încă neacoperit cu ciară, apoi a tremurat odată din tot trupul și a căzut moartă. Melcul a tresărit de câteva ori, cu

Sătmar și Corcea

George Murășan și H. Balamace.

Atât opinia publică a românilor de pretutindeni cât și a lumii civilizate întregi cu indignare și revoltă adâncă au înregistrat știrea înfloritoare a loviturii de grație ce primește neamul românesc prin monstruoasa sentință din Sătmar și mișelescul asasinat din Corcea.

Ce tristă, ce dureroasă coincidență!

Peste Carpați un vrednic preot român, părintele George Murășan și alți 15 români, cad victime pe altarul nețărâmurii lor dragoste pentru limba și credința strămoșească.

Peste Dunăre, în acea nenorocită Corcea, tot un vrednic prelat român, părintele Haralambie Balamace și alți 5 tovarăși ai lui cad sub cuțitul ucigaș al Grecilor pentru crima, că s'au născut Români.

Și Ungurii și Grecii nu se dau înlături dela orice mijloc licit și ilicit, când este vorba, ca să lovească în existența etnică a neamului nostru, existența, ce face umbră maghiarizmului și elenizmului, cari în șovinismul lor caută să-și afirme unitatea de stat și solidaritatea națională contestând drepturile imprescriptibile ale neamului românesc în concertul popoarelor.

Dar, să se știe, că atât Ungurii cât și Grecii, sunt singurile popoare din Europa, cari nu posedă toate elementele necesare spre a putea constitui un stat solid, omogen, unitar, național. Și unii și alții nu se înrudesc cu popoare tari și civilizate și unii și alții stăpânesc populațiuni eterogene, populațiuni cari niciodată nu vor consimți să supoarte monstruosul lor jug, niciodată nu se vor identifica cu aspirațiunile naționale ale Maghiarilor și ale Grecilor.

Tenacitatea elementului românesc s'a ilustrat cu prisosință, spre mândria generală a Românilor, atât la Sătmar cât și la Corcea prin persoana acelor doi preoți români, George Murășan și Haralambie Balamace, cari vor ocupa un loc de frunte în Istoria trezirii conștiinței naționale la Românii de peste Carpați și peste Dunăre.

Ei și-au îndeplinit cu suprema jertfă menirea pentru neam. Noi, însă, nu ne-am îndeplinit încă datoria noastră pe de-a întregul față de martirii noștri din Sătmar și Corcea, numai prin protestările noastre cari oricât de energice sunt ele, rămân fără efect, dată fiind îndârjirea selbatică a adversarilor noștri unguri și Greci.

Acum, mai mult ca ori și când, trebuie să proclamăm și noi solidaritatea națională a tuturor Românilor și numai astfel am putea răspunde cu succes la solidaritatea Maghiarilor și

și când far fi zmăncit cineva. I-o fi fost, poate, cele de pe urmă opintiri. Pe urmă s'a liniștit, îl puteaj da dea dura, de pe partea lui că ar mai ieși din căsulle vre-odată.

S'au mai îmbărbătat albinele ele în de ele și sara era melcul astupat. Trupul albinii moarte pe urma pierderii acului, l'au scos tot ele și l-au lăsat afară, fără plc de jelanie după sorioara, care și-a dat viața pentru binele și folosul tuturor.

Noaptea, suflarea vântului, a luat cadavrul și l'a aruncat departe de stup.

Peste două zile, dimineața când s'au trezit albinele, un miros greu îneca cuprinsul stupului. Au pornit îndată cercetași în toate părțile să afle pricina. La melc s'au oprit. Numai acum au băgat de seamă, că căsulia melcului mai avea o spărtură într'un loc, cât să între un vârf de cui și pe acolo eșia o putoare, de trebuia să-ți întorci nasul într'altă parte.

S'au pus pe lucru și în ziua aceea vre-o cincisase albine n'au lăsat lucrul din mână până n'au învălț toată casa melcului în ciară.

Golomoțul sta în drumul albinelor ca un ghiab de piatră în drumul oamenilor. Albinele nu se sinchiseau.

Și iacă așa a plătit melcul mierea. Barem s'o fi gustat. Da, nici atâta!

Toma Cocișiu.

a Elenilor. Cu regret constatăm însă că, la noi, înțeleg la noi Românii din regat, această solidaritate națională nu se produce întocmai după cum o dorim, sub cuvânt, că cercurile înalte sunt cuminiți, sunt cum s'ar zice, prea cosmopolite, prea civilizate(?) ca să imiteze sovinezismul maghiar și grecesc. Din nefericire această constatare este pe cât de adevărată pe atât de tristă. La Unguri și la Greci lucrurile stau cu totul dinpotrivă. În deosebi Grecii trebuie să o recunoaștem, se prezintă în ceea ce privește chestia națională, ca cel mai solidă și popular din lume.

Mișcarea insurecțională din sudul Albaniei este rezultatul solidarității elenice la care s'a raliat, vrând nevrând, și Venizelos și serele conducătoare din Atena. Pentru cine este în curent cu acțiunea diplomatică a guvernului regelui Constantin și cu cea banditească a renegatului George Cristaki Zografos, nu există nici o îndoială, că evenimentele din Sudul Albaniei se datoresc elenismului întreg, fără deosebire de serele cu răspundere sau fără răspundere. Nu s'a mai văzut o mai perfectă solidaritate națională, ca ceea ce vedem azi la Greci. La noi, politicianismul a fost așa de nefast, încât până și bărbații de stat reputați ca cei mai buni naționaliști, au făcut eșiri mai mult decât condamnabile în chestia proclamării solidarității noastre naționale.

Sunt momente supreme în viața națională a unui popor, când toți fii lui, uită orice resentiment și se unesc într'un cuget și simțire spre a para loviturile năpraznice ale biboșilor noștri adversari.

Momentele grele prin cari trecu neamul nostru, asaltat la nord de Unguri și la sud de Greci, cred, că ne povățuesc și ne îndeamnă, ca să nu avem altă diviză decât unirea. Unirea tuturor energilor românești îndreptate împotriva persecutorilor limbei și credinței noastre strămoșești. Cine este Român să auză și să pue în practica nouă noastră diviză națională: Unirea tuturor Românilor împotriva unirii tuturor adversarilor neamului românesc.

Trimitem salutul nostru frătesc celor condamnați în chipul cel mai arbitrar la Sătmar și îi asigurăm, că la chinurile lor se asociază toată suflarea românească.

Cine nu ar îmbrăca cu mândrie haina de apostol al limbei și credinței românești a părintelui George Murășan? cine nu ar dori moartea de martir al neamului românesc a părintelui Haralambie Balamace?

Toți cei cari visează mărirea României și unitatea culturală a tuturor Românilor!

Pyrrhus.

Procesul dela Sătmar.

— Dela trimisul nostru special. —

Sătmar, 29 Aprilie n. 1914.

Cu oarecare întârziere, căci am așteptat să primesc dela stenografi notițele lor, Vă trimis „motivele” sentinței. Bineînțeles, sunt motivele publicate verbal. În scris abia peste câteva săptămâni vor primi apărătorii sentința, care va fi tradusă în toate limbile culte. Și până atunci însă este de mare interes să afle lumea românească cum s'a „motivată” Iustizmordul din Sătmar. Căci nu se mai poate vorbi de „proces politic”. De-acum trebuie să i se zică pe nume: *Iustizmord!*

O adevărată bătaie de joc, cinică și frivolă, argumentele în temeiul cărora s'au croit aproape șase ani de temniță, în total, pentru o demonstrație, ca și de care zilnic se poate ceti prin ziare, fără de a se rezolvi ele — cum spunea Dr. Pordea, amintind „rezistența națională” a coaliției, împotriva comisarilor regali, acum 10 ani — decât prin cele câteva ghiolduri jandarmerești, împărțite cu dărnice mulțimei demonstrante. E revoltătoare cu deosebire osândă de un an și jumătate temniță ordinară, ce va avea să îndure părintele *Murășanu!!!* Pentru ce? Pentru că... „părintele nu s'a pus în fața mulțimei, când acoasta

l-a scos din biserică pe vameșul vicar... pentru că după amiazi privea evenimentele din fereastră, (idee n'avem din care mănecă o scutură afirmația asta, tribunalul — nici măcar pretorele n'a amintit de asta!!)... și pentru că în sat alt instigator nu este, prin urmare trebuie să fie popa valah...” Citez aproape verbal! Revoltați-vă.

Și toate acestea exclusiv pe baza — se spune în sentință — „mărturisirei” pretorelui *Madarassy*. *Acel Madarassy, care este o blestemată trinitate de: acuzator, investigator, și martor-șef, în una și aceeași persoană.* Acel *Madarassy*, care de mai bine de douăzeci de ani, de când e pretore, la Moftin a fost întâiașdată în biserică românească; care gestul binecuvântării îl imita cu un gest de șterpelire, și care întreat fiind de prezident „cum a fost îmbrăcat părintele *Murășanu*”, la altar, răspunde ca un halucinant: în negru luminos...!

Nu zimbiți. Vă rog, cum ne-am pripit și noi cu zimbetele, când vedeam svârcolirile pretorașului. Zimbetele acestea s'au prefăcut în scrâșniri de dinți, foarte repede.

Dar iată scriptura lor:

În numele Majestății Sale Regelui!

Tribunalul constată vinovăția preotului George Murășanu, în senzul §-lui 69. p. l. ca fiind instigator la crima forței făcute asupra particularilor, circumscrisă în §-ul 176 și la crima forței făcute asupra autorităților, circumscrisă în §. 168 p. l. al c. p. — și astfel îl judecă, cu aplicarea §-lui 92. în senzul §§-lor 96, 99. din c. p. la 1 an și șase luni temniță ordinară (börtön), și la pierderea oficiului și a drepturilor civile pe timp de 3 ani, ca fiind făptuitor și vinovați de aceleași crime, cu aplicarea §-lui 92, îi judecă la 6 luni temniță ordinară și la pierderea oficiului și a drepturilor civile, pe timp de 3 ani.

Ioan Ceghi sen. pentru crima forței făcute asupra particularilor (scoaterea lui Iaczkovics din biserică. N. Cor.) mitigată fiind crima în delict în senzul §§-lor 92 și 20, — la 7 luni și 4 săptămâni închisoare (fogház), iar pe Andrei Botis Grigore Borota, Grigore Bontea, Vasile Pop, Ioan Ceghi iun. Ioan Variu, Augustin Cadar, Ștefan Șoncodi jun., Pavel Șoncodi, pentru crima forței făcute asupra autorităților (evenimentele de după amiazi. — N. Cor.) mitigată în delict, la câte 2 luni și 4 săptămâni închisoare, și pierderea slujbei și a drepturilor cetățenești pe timp de 1 an.

Infantul Vasile Suta, pentru același delict, judecat la dojană, iar soția lui Ioan Tarta la 15 zile închisoare și pierderea drepturilor civile pe timp de 1 an.

Din arestul preventiv de 3 luni s'a socotit ca împlinite câte 2 luni fiecăruia.

Au fost achitați, George Tarta sen. Grigore Bala, Ioan Silaghi, Ioan Suta, Mihail Gărdus, Alexandru Pop, Ioan Vălean, Pavel Variu, Vasile Buriș, Grigore Cadar, sen. (Acest din urmă acuzat pentru „agitație”).

Apărătorii au înaintat recurs, până într'unul, pentru cei judecați, cerând achitare în lipsă de crimă.

Procurorul a fost foarte „multămit” cu sentința.

Ei, și pe urmă un simulacru de generozitate. Să nu-l dăm uitării e caracteristic. Aci par'că uitase guvernul să dea instrucții.

Apărătorul Dr. A. Dobosi ceru întoarcerea cauției, pentru aceia cărora le rămâne numai o pedeapsă de o lună de împlinit. Procurorul făcu: „eu n'as avea nimic împotriva, dar procedura nu prevede cazul...” Senatul se retrase, și după cinci minute apără: „am hotărât ca să se restituie cauția...” Finita la tragedia.

Să revenim la

Motive.

Prezidentul le înșirase cu un ton de indiferență, obișnuită, în salele justiției. Nu le cetea, le spunea liber, însă privirea i-a fost plecată pe masă, până la sfârșit. Din felul cum motivarea este prinsă de stenografi, veți putea bănuți, că ea trebuia să fie stilizată înainte. Cu cât

inaite? Iată taina cea mare! Se va lămuri ea oare vre-odată?

După cum spusei, motivele ce urmează sunt stenografiate:

„Tribunalul și-a dat silința să desfășoare chestia de ingredientele fără de rost, cu cari o încărcaseră interesele politice, și, pe urma presei, opinia publică. Tribunalul regese e de credință, că interesele acestea au teren de validitate în politică, dar nu au loc în încăperile justiției.

Că stăm în fața unei crime săvârșite de mulțime („tömeg-bűncselekmény” — argumentația splendidă a dlui Dr. Pordea. N. Cor.) este firesc. Dar fiindcă la baza codului penal este principiul individualizării, tribunalul e nevoit să tragă la răspundere pe fiecare după faptele sale.

Constată tribunalul, că pe vremea, când s'a făptuit crima, episcopia de Hajdudorog a fost înființată de Papa și de Majestatea Sa regele, fiind lucrările de organizație începute.

Dacă ea n'a fost inarticulată în legile țării, nu schimbă caracterul crimei, deoarece înființarea episcopii este un drept apostolic al Majestății Sale fără orice amestec al corpurilor legiuitoare. Dispozițiile legislative de mai târziu s'au făcut, dupăcum se spune în textul legii și în motivarea ei, numai pentru a se investi noul episcop cu drept în casa magnaților. În consecință, inspectorul școlar al diecezei, vizitând parohiile, a fost în exercițiul funcțiunii sale legale, și conform uzului în vigoare este a se considera de organ al autorității publice.

Incontestabil, protopretorele, ca șef al ordinii publice (rendészet) în cercuri, e o autoritate publică, ce n'are lipsă de mandat, pentru a interveni, de câteori crede de cuviință. Incontestabil, oricare jandarm, de câteori observă disordine, împotrivire, atacarea oarecui, are drept să intervină din inițiativă proprie, și acțiunea lui este a se considera, fără somație, acțiune de autoritate publică, împotrivirea la care se pedepsește cf. §-lui 165.

Incontestabil, că anumite interese naționaliste, anumite drepturi în vremea veche dobândite, au fost jignite prin înființarea noului episcopii, și ca în orice stat cultural liber, astfel și în Ungaria, fiecare cetățean are voie, să ceară introducerea de noi instituții, reformarea celor vechi, și încetarea noilor sau vechilor instituții. Dar toate acestea se pot face, impunibil, numai în cadrul legilor. Precum arătase și viltorul, anumite chestii excepționale de naționalitate română la înființarea episcopiei de Hajdudorog, au fost sanate pe calea normală a legii, și chiar acuma sanarea lor este în curgere, dar nu în urma demersurilor nelegale, ci în urma celor legale! (Pasagiul ăsta face impresia că a fost concepiat în cabinetul primului ministru — N. Cor.)

În baza acestora tribunalul constată că în biserică, inspectorul școlar nu poate fi considerat ca autoritate publică, căci calitatea asta o are numai când exercită drepturi asupra școalelor. În biserică prin urmare vicarul a fost un particular. Constatăm mai departe, că asupra vicarului s'a făcut forță, în biserică, asupra primpretorelui însă nu. În curtea școlii s'a făcut forță asupra amândurora, și aci vicarul a fost autoritate publică. În biserică deci poate fi vorba numai de forță făcută asupra particularilor.

Incontestabil, și nu poate fi îndoială, că biserică este proprietatea credincioșilor, dar nu se poate contesta nici faptul, că biserică e deschisă pentru toată lumea, nefiind proprietate de caracterul dreptului particular, în acel înțeles, ca să poată fi oprit oricine de-a intra. Că Iaczkovics ar fi făcut ceva ce să indigneze pe credincioși, și astfel să fie îndreptățiți a-l da afară, — nu este dovedit. Chiar să fi făcut scandal Iaczkovics dreptul de a-l scoate din biserică nu e al credincioșilor ci al preotului. Acesta însă nu l-a somat să părăsească biserică, va să zică când a fost prins și împins afară, s'a comis crima forței, pe teren deschis (?).

Cea dintâi întrebare și cea mai importantă, este, activitatea preotului *Murășanu*.

Tribunalul a studiat actele, și constată că poporul era pregătit pentru primirea vicarului, și desigur că nu pentru o primire amicală. Dovadă e faptul, că îndată ce-a sunat clopotul, poporul s'a adunat și fără să-l dea cineva lămuriri, știa că stă în fața vicarului, și ce are să facă cu el. E cert, că s'au adunat înainte de școală și ca să fie mai cu putere împotrivirea, au încuiat ușă școlii, clanta au scos-o, și când s'au îndepărtat jandarmii, poporul iar s'a întors la școală (?) pe vicar și pe pretore l-au primit cu injurii, și s'a strigat „dat în jandarmi etc.”... Constatăm că apelațiile în contra episcopiei s'au făcut cu învoirea preotului *Murășanu* am constatat, că în ședința senatului școlar, preotu

fiind întrebat cum să primească oamenii pe vicar, a zis „ori îl primiți, ori nu, etc.”. Constatăm, că în biserică, unde e suveran, nu a sărit vicarul în ajutor, ci a stat pasiv, ba s'a purtat față de el respingător, spre văzul credincioșilor. Din depoziția lui Madarassy am constatat, că a făcut un semn către popor, prin care acesta s'a îndârjit. Aceiaș antipatie se poate constata din faptul, că fiind întrebat „de ce nu face liniște”, a răspuns, „fiindcă nu-s jandarm” iar întrebat de școală, a zis: „acolo e școala!” După prânz, la tulburări, nu a îndemnat poporul la pace, ci privea din fereastră (?).

Deoarece poporul lăsat de capul lui nu le înțelege acestea, și nu-și dă seamă de greutatea lucrurilor, de altă parte, altul cine să fi luat asupra sa diriguirea lucrurilor nu este, am constatat, că numai preotul a fost cel ce a îndemnat pe credincioși să nu primească pe vicar, va să zică, să facă forță. De aceea constatăm vinovăția lui Murășanu, în instigație.

Agravant este faptul, că el e preot!...”

Efectul

În public, după pronunțarea sentinței, a fost penibil. O încremenire generală! Nimeni nu s'a așteptat la osânde atât de grele, nici chiar Maghiarii. Numai de un avocat maghiar, orb, se povestește, că după pledoarul rostit de Dr. Aurel Lazar, ar fi izbucnit: „Cu oameni de aceștia vrem să susținem statul maghiar? În furci cu ei!” Cobirile lui de Casandră masculină par a se fi împlinit.

Prezidentul ținu să-și introducă publicarea sentinței cu repetarea avertismentului, că nu e permis nimănui, a-și manifesta sentimentele de simpatie sau de antipatie. Avertisment de prisos. Nimeni nu se gândea la demonstrații, atât de cu neputință se păreau osânde auzite. O tăcere grea se instăpâni în sală. Aveai senzația troparelor de îngropare.

Acuzații erau cei mai liniștiți. Părintele Murășanu spunea cu glas limpede: „las în grija advocaților declarațiile...” Ceilalți osândiți răspundeau cu vocea înaltă, fiecare la rândul său, tot românește: „Apelez! Apelez! Și eu apelez!” Iacob Moldovan și-o fi zis în gândul său: „Numai atât? Puteau să ne și spânzure...”

La orele 6 aștepta lume imensă înaintea tribunalului. Nici un șgomot, și aci. Patrulele de jandarmi circulau, senatul care pronunțase sentința rămase în apartamentele sale, până târziu în noapte, căpitanul poliției umbla agitat și îngrijorat de colo până colo, poftind mulțimea să circule, și să se retragă pe pardoseală din mijlocul drumului. Griji fără rost. Își vedea de plecare fiecare: la orele 7.20 trenul spre Budapesta pornește.

Numai doamna Murășanu plângea îndușit și lărd încetare.

Abia târziu se deslănțuiră sentimentele. Am cercat să prind în fuga mare părerile bărbaților noștri, cari au împărțit cu acuzații toate bucuriile și durerile în aceste zile amare.

D. Dr. Teodor Mihail a fost chemat acasă Duminică seara, în chestii de extraordinară importanță; m'am adresat deci întâi dlui

Dr. Ștefan C. Pop.

„...Intr'o biserică atât de puțin condusă de spirit adevărat creștinesc, care a lăsat să ajungă lucrurile până aci, — nu mai avem ce căuta! Trebuie să pornim o mișcare jurnalistică și socială, trebuie să spunem pe față, că dacă nu se vor îndrepta lucrurile, vom fi siliți să ieșim din sânul acestei biserici. Vol interpela în cameră. Dvoastră porniți campania mai ales în clasa cultă. Neamănat trebuie convocat și comitetul nostru național, ca să hotărască asupra mijloacelor de apărare. Cum sosesc la Arad, voi stăruj pentru convocarea comitetului”.

▶ Iată și părerea dlui

Dr. Vasile Lucaciu.

„...Dacă până acum nu am stat în fața unui proces, acuma stăm. Cine știe, poate pentru cauza românească e mai bine așa. Păcat numai că nu am accentuat dela început caracterul politic al procesului. Dar nu e târziu nici de azi înainte. Numai decât să trimitem o depeșă la Roma, la Viena, apoi lui Tisza și episcopilor noștri. Dela Roma trebuie să implorăm ajutor, și intervenție la Maj. Sa, pentru a ne scuti de greaua urgie, ce s'a abătut asupra noastră. Depeșă ar fi mai cu cale să o trimitem preoțimea română, frații de aceeaș suferință a martirului nostru dela Moftin”.

Dr. Iuliu Pordea

mai are o rază de nădejde. „Nu trebuie să ne pripim — spune domnia sa — și mai ales nu trebuie să despoiem cu totul acest proces de elemente juridice. E doar o absurditate juridică sentința

pronunțată, și nu se poate, ca instanțele de apel să fie atât de orbite sau atât de supuse, ca să nu schimbe nici cât de puțin nedreptatea făcută. Eu am încredere și în amnestia Majestății Sale, căruia noi între ori ce împrejurări vitrege i-am rămas și îi rămânem supuși cei mai loiali. — Îți aduci aminte ce spunea vlădica dela Oradea despre „consilium noctis”? Să-ți urmărim sfatul, să dormim una înainte de a hotărî definitiv. Las' să treacă noaptea aceasta urită, nu poți să știi ce va aduce ziua de mâine...”

Noi, reporterii, am rămas până a doua zi în Sătmar, toată lumea a plecat încă în seara aceea, pe la orele 7 seara. Am avut prilej, a doua zi, să vorbesc asupra procesului și cu judecătorul de instrucție. Cu cel nou. Cel vechia anume, — Morvay — a fost numit judecător de tablă, după terminarea investigației în cauza moftinilor. Părea abătut interlocutorul meu, și fără zimbetul de triumf al Maghiarului, când îmi spune:

„Nu vă faceți griji. Sentințele în astfel de procese, se croiesc așa, ca pe urmă să fie din ce scădea...”

La gară am ieșit cu toții, întru însoțirea osândiților, și a domnilor Dr. Ștefan Pop, Dr. Vasile Lucaciu, a apărătorilor, și a oaspeților, cari au plecat împreună cu trenul, spre Dobrițin-Pesta, calea ce va avea să o facă și apelul în contra nedreptății...

S'au schimbat în pripă ultimele cuvinte de mângâiere, s'au făurit cu credință ultimele planuri, s'au tălmăcit din nou frumoasele făgăduinți, apoi un șuerat ușor, și cortina porni să cadă. Pe fețele sătmărenilor — o mână de advocați tineri, câțiva preoți, și căpitanul Păcală, dela artilerie, pururea cu noi — se întipărește o tristă veche. Le ghicesc gândul: „iar am rămas cu Ungurii ăștia!” De pe trenul în mișcare auzim glasul lui Iacob Moldovan: „trăiască inteligența română!” și-i vedem pâlăria fălfăind în fereastră. Alte glasuri îi însoțesc uralele. Le răspundem și noi îndușoși, de pe peron:

„Să trăiți cu toții!”

În cupeu un gazetar maghiar îl intervieva-ză pe părintele Murășanu, pe preotul cu crucea în frunte! Îi înseamnă cuvintele pe hârtie, gazetarul, aproape cu evlavie.

Și în vremea asta pe străzile pustii ale Sătmarului aleargă nervos vânzătorii de ziare, cu strigăte șgomotoase, agitând în mână file lungărețe de hârtie:

„Ediție specială! Părintele Murășanu un an și jumătate temniță ordinară! Patru fileril!”

„Ochraza contelui Tisza”. Sub acest titlu organul partidului creștin-social din Viena, „Reichspost”, se ocupă în prim articolul său de ieri, Vineri, cu cazul Tisza-Vaida. Accentuând necesitatea relațiilor bune cu regatul român. „Reichspost” rupe vâlul de pe misterioasele învinuiri ale contelui Tisza, cari învinuiri lasă să pară că ar exista o conspirație între Români din Ungaria, și demască intriga detestabilă din care s'a făcut un sistem politic.

Ziarul vienez dă portretul agentului provocator Duliskovici, care, ca rutean din naștere, după ce a primit consilium abeundi dela gimnaziul din Ungvár și după o pribegire prin America și o zădărnice încercare de a se feri ca negustor de vite, a intrat în 1 Ianuarie 1912 în serviciul poliției ungare. În calitatea aceasta el a dat dovada deplină a îndrăselii sale de aventurier, și fiind însărcinat cu spionarea unor „mișcări antipatriotice” între Ruteni, neputându-le aceste descoperi a ademenit cu vorbe dulci țărâni-me ruteană la fapte, cu cari, apoi, să-și dovedească istețimea lui în fața superiorilor săi. Astfel, în anul 1912 a cutriat satele rutene, în cari sărăcia e mai mare și îmbărbătând pe țărâni ruteni naivi cu venirea țarului și a armatei rusești în ajutorul lor, i-a convocat la întruniri unde însă i-au întâmpinat jandarmii maghiari, cari i-au deținut, fără de a înțelege ei cât de puțin, ce crimă ar fi comis și de ce îi prigonesc autoritățile. Rolul lui Duliskovici în procesul din Sighetul Marmăției și spionarea contelui Bobrinsky sunt cunoscute.

„De sine înțeles — scrie „Reichspost” — că un guvern trebuie să-și câștige informații si-

gure asupra dispoziției din diferitele ținuturi ale țării. Că guvernul o face aceasta prin agenții poliției, în loc de a se informa prin organele politice, nu e un lucru frumos; dar că aceștia devin provocatorii acțiunilor, cari le denunță guvernului și că guvernul tolerează astfel de provocatori, sunt stări urâte, cari, se credeau până acum, că sunt posibile numai în Rusia”.

Autorul articolului din Reichspost face apoi cunoscut în sfârșit cazul spionării dlui Dr. Alexandru Vaida-Voevod de către „tânărul rus de încredere”, — despre care a raportat primul ministru ungar contele Ștefan Tisza, că a fost recomandat dlui Dr. Alexandru Vaida-Voevod de către cunoscutul rusofil Gerovsky, — și despre care s'a dovedit apoi că a fost agentul polițienesc Duliskovici. Autorul constată amănuntul curios, că deși scrisoarea lui Gerovski e și azi în posesiunea dlui Dr. Vaida totuș primul ministru contele Tisza a putut arăta în cameră o cartă de vizită a lui Gerovski cu o recomandare către d. Dr. Vaida. Existența celei de a doua carte de vizită, care nici când n'a fost înmănată dlui Dr. Vaida dovedește însă, că aceasta a fost câștigată anume cu scopul de a dovedi că d. Dr. Vaida întreține relații compromițătoare.

„Acest Duliskovici și machinațiunile lui le-a întrebuințat primul ministru contele Tisza. El le-a întrebuințat pentru ca să poată ridica acuza politică cea mai grea împotriva unuia dintre cei mai loiali și mai nobili conducători ai Românilor din Ungaria”.

„Primul ministru al Ungariei”, sfârșește Reichspost, a întrebuințat scorniturile mișelești ale agentului unei ochrane, pentru ca să învinovățească pe bărbații conducători ai unei națiuni, căreia monarhia chiar acum i-ar da dovezi de iubire de dreptate și prietinie ei. Astfel n'avem de ce să ne mirăm că înlăturarea neînțelegerilor grele întâmpină dificultăți.

Dacă societatea de binefacere panslavistă din Petersburg va pune un premiu pentru aceia cari din puterile lor au făcut serviciile cele mai bune panslavismului în Ungaria și România, juriul respectiv desigur nu poate altcum decât să-i voteze primului ministru ungar medalia de aur”.

Sedința de ieri a camerii. Camera a ținut ieri înainte de amezii sedință, luând în desbatere bugetul ministerului de agricultură. Raportorul Ion Pirkner a făcut cunoscut bugetul, iar ministrul de agricultură Ghillányi a expus motivele cari l-au îndemnat la compunerea pozițiilor din buget. Iuliu Bujanovici, a protestat împotriva importului de vite din statele balcanice. Zoltán Szillassi a vorbit despre ridicarea intenzivității productivității. Carol Szász a atacat institutele financiare, cari și în timpul crizei s'au îngrijit numai de dividende mari, în vreme ce negustorii și întreprinzătorii s'au rușinat. Au mai vorbit încă deputații Emeric Jakabfi și N. Iuriga. Acesta din urmă atacând violent instituțiunile fideicomiselor.

Declarațiile episcopului Miklóssy asupra revizurii Hajdudorogului. Corespondentul ziarului „Világ” cu ocazia procesului moftinilor a cercetat în Dobrițin și pe episcopul Miklóssy, dela care a obținut declarații interesante.

— Apărătorii procesului din Sătmar — a spus episcopul — au accentuat că și guvernul a recunoscut cauza evenimentelor din Moftin prin aceea că a promis revizuirea episcopiei. În chestia revizurii dealcum guvernul a făcut declarații în parlament, prin urmare se va face. Dar primul ministru nu a spus că să cedeze numai episcopia de Hajdudorog, ci să se facă revizuire pe toată linia; astfel în schimb vor fi mântuiți toți acei Maghiari, cari au mai rămas supuși episcopilor românești, în special cei dela orașe. Dealtfel nici acei puțini Români, cari au fost incorporați la noua episcopie, în privința limbii nu sunt amenințați, pentru că am destui preoți români, și dacă va mai trebui, voi mai crește. Ce bine ar fi să procedeze la fel și episcopii români cu credincioșii lor de limbă maghiară!

Ce privește deputația credincioșilor din Bătiz la avocatul Dr. Pordea cu prilejul procesului — episcopul Miklóssy spune că aceia sunt Maghiari curați, însă induși în eroare de agitatorii

naționaliști, cari i-au amenințat că vor fi despoiați de lege, li se va lua crucea de pe turnul bisericii etc. Dar credincioșii — a adăogat episcopul — cu vremea se vor convinge că au fost amăgiți numai pentru ca să se înstrăineze de maghiarime și să se alipească la Români.

Asupra sentinței date în procesul Moftinilor, episcopul Hajdudorogului a spus:

— Despre sentință, ca despre un verdict al tribunalului, acum nu mai pot spune de a fost gravă sau ușoară — nici nu sunt competent să spun. În evenimentele dela Moftinul-mic eu văd agitație naționalistă; doar atât aș mai avea de adăogat că în Ianuarie am fost la ministrul justiției și aș fi voit să se ștergă procesul.

Sinoadele eparhiale.

Din Sibiu.

Sedința IV. Joi în 30 Aprilie.

După ce notarul ședinței trecute *Dr. Pavel Roșca* ceteste procesul verbal, se trece la ordinea zilei. Deputatul *Dr. Nicolae Comșia* făcând constatarea, că sinodul are datoria să delăture toate relele, ce s'ar ivi în cadrele vieții noastre bisericești, adresează o interpelare I. P. Sale, în chestiunea „*Telegrafului Român*”, care prin atitudinea sa politică, primejduiește armonia și claritatea încrederea în organele bisericești a celei mai mari părți din credincioșii bisericii noastre.

„In zilele noastre — spune interpelantul — presa a ajuns să fie un factor de importanță hotărâtoare în viața popoarelor.

Presa e depozitarul opiniei publice, presa e și îndemnătorul acesteia. La popoarele culte cari și-au ajuns apogeul strădaniilor lor presa e unul dintre factorii hotărâtori la păstrarea bunurilor câștigate, iar la acele popoare, cari sunt silite să lupte din răpuzeri pentru conservarea însușirilor lor etnice și pentru întărirea așezămintelor lor, menite să le asigure existența, presa are o misiune dintre cele mai grele, dar și mai frumoase. Așezământul fără de care nu ne putem închipui existența poporului român din această țară este biserica noastră, ocrotitoarea legii noastre strămoșești.

Acest așezământ încă are lipsă de presa sa.

Reorganizatorul și stâlpu bisericii noastre, marele mitropolit Șaguna și înființează la 1853 ziarul „*Telegraful Român*”.

Ne întrebăm: Își împlinește oare și azi acest ziar misiunea sa? În timpurile mai recente hotărât că nu.

De mai multă vreme „*T. R.*” are o atitudine, care a stârnit în multe cercuri nemulțămiri punându-se în contradicție cu atitudinea ce o observă poporul nostru din această țară. La 1907 ținuta revoltătoare a „*T. R.*” a fost adusă înaintea sinodului arhidiecezan prin interpretarea de sub Nr. 84.

Sinodul, prin concluzul Nr. 106 a recunoscut că „*T. R.*” în cazul semnalat în interpelație a procedat greșit și după ce I. P. S. Sa d. arhiepiscop și mitropolit a declinat dela sine cele publicate de „*T. R.*”, cari cad sub răspunderea „comisiunii tipografice”, a însărcinat comisia tipografică „să exercite controlul necesar, ca să fie evitate cazurile ca cel ce a dat ansă la interpelare având să se redacteze „*T. R.*” d'aici încolo în spiritul contemplant de întemeietorul său „*Marele Andreiu*”.

Cu toate aceste hotărâri „*T. R.*” în anii din urmă a continuat în direcția greșită în care a apucat. Fără ca să fie un ziar, care să reprezinte cu demnitate interesele bisericii, fără ca să aibă baremi caracterul unui bun ziar de informații cinstite, „*T. R.*” de ani de zile se redactează sub toate raporturile în niște condiții nemulțămitoare și adesea revoltătoare.

De ani de zile preoțimea, acest factor de importanță deosebită în viața poporului nostru, căreia i se impune abonarea „*T. R.*” e absolut nemulțămîtă cu acest ziar, care a ajuns aproape de batjocura tuturor.

Nu se găsește azi nici un om nepreocupat, care să poată lua apărarea „*T. R.*” în fața criticilor și acuzațiilor grave, cari i se aduc tot mai des spre cea mai mare pagubă a bisericii. „*T. R.*” sub cuvânt că urmează direcția lui Șaguna zăpăcește preoțimea cu ideile cele mai păgubitoare, cari sunt o adevărată ofensă la adresa memoriilor fericitului Șaguna și produce prin atitudinea sa echivocă o destrăbălare fără păreche în sinul preoțimii noastre și prin aceasta în sinul poporului nostru.

Nemulțămirea generală s'a ajuns apogeul în niște articoli publicați în ziarul „*Românul*”, în cari s'a arătat cu o mulțime de dovezi atitudinea direct rusinoasă a „*T. R.*” și s'a dovedit chiar, că „*T. R.*” pentru a-și scuza atitudinea detestabilă de azi a falsificat istoria, pre-

zintând direcția de azi a lui, ca direcția indicată de Șaguna. Un neadevăr acesta, dovedit cu prisosință. Urmările nefaste ale acestei ținute a „*T. R.*” le resimte biserica, al cărei interes cere ca acest ziar să fie condus cu vizir deschis și în spirit cinstit și urmărind direcția pe care o reclamă adevăratele interese ale moralității, ale culturii, ale neamului nostru. Premise acestea îmi iau îndrăsneala de a face următoarea interpelație:

1. Ce măsuri a luat Ex. Sa pe baza concluzului Nr. 106 din 1907 ca „*T. R.*” să fie redactat în spiritul contemplant de marele Șaguna, evitându-se cu totul cazurile, cari pot să clatine în cetitori încrederea în conducerea cinstită a ziarului și să producă neînțelegeri și critici cari să știrbească demnitatea bisericii și a neamului?

2. Ce măsuri are de gând să ia Ex. Sa față de comisia tipografică, cu a cărei știre s'a falsificat istoria, pângărindu-se memoria marelui Șaguna, cu păcate, cari sunt ale conducerii actuale a „*T. R.*”?

3. Ce măsuri are de gând Ex. Sa să ia ca ziarul „*T. R.*” să fie redactat d'aici încolo într'un spirit cinstit, având să îmbrățișeze cu energie, dar în același timp și cu tot tactul reclamat de situația bisericii, toate problemele vieții noastre bisericești-scolare, culturale și naționale și căutând ca el să fie un ziar care în toate privințele să facă cinste bisericii și să-i aducă foloasele reclamate de greutatea vremilor în cari trăim?”

I. P. S. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu răspunde, că una din cele mai mari și mai sfinte datorințe, pe cari le are, este de a apăra și a scuti autonomia bisericii noastre, față de ori ce atac. Crede, că tendința de-a introduce politica în biserica noastră, primejduiește interesele vitale ale bisericii și de altfel sinodul nu-i chemat a regula această chestiune. Ziarul „*Telegraful Român*” e o creațiune a marelui Andreiu și I. P. S. Sa e convins, că nu se va afla nici un fiu credincios al bisericii noastre, care să îndrăznească a schimba ceva în instituțiile, ale căror temelie, a fost pusă de marele său înaintaș. Declară că în virtutea §-lui 18 al regulamentului pentru sinod, nu admite nici o discuție în punctul acesta.

Deputatul *Dr. N. Comșia*, nemulțumit cu acest răspuns face următoarea propunere:

1. Concluzul sinodal nr. 75 din 1896 prin care se impune preoților abonarea ziarului „*Telegraful Român*” să se caseze.

2. „*Telegraful Român*” rămâne ziarul oficial al arhidiecezei fără ca să mai fie și ziar politic.

3. Se însărcinează președintele comisiei tipografice, să caute a grupa în această comisiune pe acei bărbați capabili din sinul bisericii noastre, cari pot asigura conducerea „*T. R.*” conform intereselor mari ale bisericii.

Deputatul *Dr. I. Lupăș* făcând o dreaptă considerare a situației materiale, în care se află preoțimea noastră, face propunerea, ca sinodul să ia măsuri pentru îmbunătățirea acesteia, delăturându-se deosebirea nedreaptă ce se face între preoții cu calificare mai înaltă și între aceia, cari nu posed, decât o calificare inferioară. Propunerea se dă comisiei organizatoare. Tot acestei comisii se predă și propunerea deputatului *Dr. O. Ghibu*, de ase îndruma consistorul, ca să compună un regulament pentru examenele de calificare preoțească.

În numele comisiei organizatoare deputatul *I. A. Preda* prezintă raportul despre memoriile dlor *Dr. E. Roșca*, director seminarial și a profesorilor *Dr. V. Stan* și *Dr. N. Bălan*, cari arată, că aplicarea pragmaticei de serviciu în ceea ce-i privește pe dânsii a fost nedreaptă. În urma propunerii prezentate de comisia organizatoare, reclamațiile aceste au fost respinse și de sinod.

Tot în numele comisiei organizatoare deputatul *I. A. Preda* referă despre punerea în practică a pragmaticei. Deputatul *Sergiu Medean* e nemulțumit, că aceasta s'a pus numai în parte în practică, iar în cât îi privește pe protopopi, ea nu se execută. Face deci propunerea, ca pragmaticea să se pună proporționat în aplicare, iar întru cât nu ar fi bani de ajuns, consistorul să nu reducă numai dotația protopopilor, ci proporționat și salariul celorlalți funcționari. După explicațiile *I. P. S. Sale* și lămuririle date de dep. *N. Ivan*, deputatul *Medean* își retrage propunerea sa.

Sedința V.

Vineri la 1 Maiu. orele 9 a. m. s'a deschis ședința a cincina a sinodului arhidiecezan.

Notarul ședinței trecute *Dr. O. Ghibu* ceteste procesul verbal, din care dep. *D. Moldovan* (protopop) face propunerea să se omită motivarea în scris a interpelației făcute de *Dr. N. Comșia*. Majoritatea sinodului respinge această propunere.

Raportul comisiei financiare, pe care-l prezintă

deputatul *N. Borza*, se primește fără observare. Deputatul *V. Păcală* referă în numele comisiei școlare despre chestiunea înființării unei pedagogii de fete. Încă din anul 1902 ministrul a oprit calificarea de învățătoare a fetelor la institutele noastre pedagogice. Repetitele reclamații nu l'au putut îndupleca pe d. ministru de a ceda din acest punct de vedere al său. Astfel, în împrejurările actuale, e pe deplin motivată înființarea unei pedagogii separate pentru fete. Lipsa de învățători, care face ca aproape 170 de școli să fie în primejdia de a se închide, însușirile incontestabile superioare, ce le are femeia, la creșterea copiilor, precum și faptul, că institutele străine nu primesc fete de ale noastre, reclamă de grabă această pedagogie. Propune deci, ca consistorul să caute modalitatea pentru înființarea unei pedagogii de fete, ce ar avea să se deschidă încă în cursul anului 1914—15.

Deputatul *Lazar Triteanu* crede, că sinodul deocamdată nu ar putea lua nici o hotărâre. Chestiunea mai trebuie studiată și de aceea propune, ca sinodul, recunoscând necesitatea înființării unei pedagogii de fete, să aprobe pașii făcuți de consistor până acum în această privință și să fie poftit consistorul a stărui și mai departe, ca întru cât se poate, aceasta să se inactiveze încă în anul viitor școlar, la Sibiu.

Dep. *P. Cosma* propune, ca această chestiune să fie lăsată în competența congresului. De altfel dsa, nu este pentru înființarea acestei pedagogii, câtă vreme aceasta nu ar dispune și de un internat.

Deputatul *V. Damian* se declară în contra unei pedagogii de fete, invocând o sumă de argumente în favorul părerii sale. Că nu ar fi de lipsă, că învățătoarea ar fi prea slabă în fața vexațiilor ce vin din partea inspectorilor, că „inima la femei nu poate fi așa cărmuită de rațiune, ca la bărbați” și altele, cari însă n'au putut convinge pe nimeni. La votare contrapropunerea dep. *Damian* nu a intrunit decât votul dsale.

Deputatul *Dr. I. Stroia* răspunde și combate toate argumentele antevorbitorului. Dep. *N. Ivan* arată, că locul acestei pedagogii este aici în Sibiu, date fiind toate condițiile favorabile pentru aceasta. După ce dep. *P. Cosma* își retrage propunerea sa se primește propunerea dep. *L. Triteanu*.

În numele comisiei bisericești dep. *Dr. V. Saltu* propune ca propunerea dlui *Dr. I. Lupăș* pentru îmbunătățirea stării materiale a preoțimii să fie dată spre studiere consistorului, asemenea și propunerea dlui *Dr. O. Ghibu* să se dea consistorului, care va avea să prezinte în sesiunea viitoare un regulament nou pentru examenele de calificare a preoților.

Deputatul *I. Preda*, în numele comisiei organizatoare recomandă spre primire propunerea deputatului *Dr. Eusebiu Roșca*, pentru a se preciza cadrele pentru anunțarea votului separat de un membru al sinodului. Se primește. Același deputat referă hotărârea comisiei organizatoare asupra propunerii dlui *Dr. N. Comșia*, în chestiunea „*Telegrafului Român*”.

După cât a putut afla corespondentul Dvoastră, discutându-se această chestie în comisia organizatoare, d. *N. Ivan* a făcut următoarea propunere:

„Sinodul arhidiecezan susține și mai departe „*Telegraful Român*” ca o creațiune a lui Șaguna, cu caracter de organ bisericesc și politic — îndatorând preoțimea să-l aboneze și mai departe.

După ce însă „*Telegraful Român*” nu poate face altă politică bisericească decât aceea care o fac corporațiunile bisericești — congres, sinod și consistorul arhidiecezan — acceptând baza de drept a vieții de stat — „*Telegraful*” nu poate depăși limitele cari jignesc opiniunea publică a credincioșilor bisericii noastre — ci din contra este dator să apere la toată ocazia interesele bisericii și școlii confesionale și interesele de ordin economic, — și să combată toate ingerințele cari primejduiesc instituțiunile bisericii noastre — vie acele dela organele statului, vie ele din ori ce altă parte. Aceia dintre credincioșii bisericii, cari se abat dela aceste principii conducătoare, — nu pot nici redacta, nici colabora la foaie.

Această propunere a fost primită cu unanimitate în comisie și dep. *Dr. Comșia* încă s'a declarat mulțumit cu ea. Prezentată sinodului de raportorul sinodului, ea a fost primită și aprobată în unanimitate, precizându-se în chipul acesta conduita politică a „*Telegrafului*” și luându-se posibilitatea de a mai scrie în coloanele lui oameni compromiși în fața publicului românesc.

La sfârșitul ședinței dep. *Dr. N. Bălan* raportează în numele comisiei bisericești despre îngrijirea copiilor dați la meserii, despre înființarea unui orfelinat și despre organizarea tineretului no-

stru dela sate. După o discuție mai lungă, la care au luat parte deputații *Dr. I. Lupas, Dr. I. Stroia, L. Triteanu*, se primește cu mici modificări propunerea comisiei.

Sedința VI.

Vineri la 1 Maiu, orele 4 p. m.

După cetirea și verificarea procesului verbal al sedinței trecute, alcătuit de dep. *Dr. G. Proca* raportează în numele comisiei financiare deputatul *Arsente Vlaicu*. Dsa prezintă proiectul de buget al consistorului pe anul viitor, îl discută punct de punct și propune acceptarea lui. După obiecțiunile făcute de deputații *P. Cosma, N. Ivan și Dr. G. Proca*, propunerea raportorului se primește.

Dep. *N. Macrea*, face în numele comisiei petiționare propunerea, ca cele trei petiții intrate la sinod, să se dea spre competență rezolvire consistorului, recomandându-le pe toate.

I. P. S. Sa mitropolitul *Ioan Meșianu* mulțumind deputaților pentru interesul, cu care au urmărit debaterile la sinod, *declară sesiunea de încheiată*. P. C. Sa arhimandritul *Dr. I. Pușcariu* aduce în numele tuturor membrilor omagii I. P. S. Sale pentru conducerea înțeleaptă a sinodului și îi urează încă mulți ani, spre bucuria tuturor credincioșilor bisericii noastre.

Rap.

In Arad.

Ziua VI-a

Ieri, Vineri înainte de amezai s'a ținut sedința de închidere a sesiunii actuale.

Sedința se deschide la ora 9 a. m. Notar: d. *Iosif Moldovan*. Se cetesc protocoalele luate în ultimele trei ședințe (a V-a, VI-a și VII-a), cari se verifică.

D. *Dr. Justin Marșieu* interpelează în chestia unor funcționari cu trecut dubios aplicați în mod ilegal la consistorul din Oradea, împotriva cărora s'au adus grave acuzații încă în sesiunea trecută. Roagă pe P. S. Sa să-l deslușească despre demersurile făcute, având dovezile la mână.

P. S. Sa răspunde că fiind timpul scurt și *chestiunea neînsemnată (?)*, recomandă să se treacă peste ea la ordinea zilei...

Raportorul *Dr. Aurel Lazar* cetește propunerea comisiei epitropești pentru ca să se îndrume consistorul din Oradea ca să-și clarifice deficitul bugetului din anul trecut. Comisia mai constată defecte și la administrația consistorului arădan.

Controlul mai riguros al socoților mănăstirei Hodoș-Bodrog nu s'a efectuat, deoarece — cum rezultă din răspunsul egumenului — averea mănăstirei nu e pendentă de bunurile eparhiei. Vorbesc la obiect *Dr. Popa și Mangra*. Rămâne ca deocamdată demersuri să nu se facă, fiind mănăstirea de prezent în proces cu Sârbii.

Urmează raportul consistorului din Arad în chestia renovării internatului din Beiuș, care se discută mai lung. Vorbesc deputații *Ciorogariu, Sava Raicu, Nic. Zigre și Mangra*. Propunerea mai îndepărtată a dlui Zigre se pune la vot și prin votul P. S. Sale — cade. Propunerea P. C. Sale *Ciorogariu*, în sensul ca ambele consistoare să contribuie proporțional la renovarea internatului, cu majoritatea voturilor se primește.

Comisia epitropească mai raportează amănunțit despre bugetul consistorului din Arad, care arată un deficit de 3000 coroane ușor de acoperit. Se primește.

D. *Dr. Cornel Iancu*, referentul comisiei petiționare, cetește câteva petiții cu privire la încuviințări de colecte pentru zidiri de biserici ori școale. Cu puține excepții (să se facă numai pe teritoriul diecezei) se aprobă.

Raportorul comisiei bugetare, deputatul *Cornel Lazar* cetește speșele actualei sesiuni sinodale (peste 2000 cor.), cari se votează de deputații prezenți (mulți plecaseră deja mai înainte).

Apoi domnii deputați sinodali se ridică în picioare și P. S. Sa, în tonul obișnuit, ține pe scurt vorbirea de închidere a sesiunii din anul acesta. Scuză unele ieșiri mai violente cari rezultă „din viața noastră sbuciumată și, poate, și din cultura noastră abia de câțiva secolii...” apoi dându-și binecuvântarea urează multă sănătate d-lor deputați.

D. Nic. Zigre de asemenea în termeni oficiali îi răspunde P. S. Sale, mulțumindu-i pentru devotamentul față de biserică și zelul cunoscut.

Cu aceasta ultima ședință se termină la orele 12 1/2.

Omagiul țaranilor bănățeni memoriei lui Aurel Vlaicu.

— Serbările dela Giroc. —

A doua zi de sfintele Paști a avut loc în irunțașă comună Giroc (lângă Timișoara) o foarte frumoasă serbare românească: **inaugurarea primului monument ridicat de frații noștri din Giroc în memoria neuitatului nostru Aurel Vlaicu**. Pe o zi senină cu un soare cald de primăvară, după cum a fost și sufletul și inima lui Aurel Vlaicu, în sunetul solemn al clopotelor sfintei biserici la orele 11 a. m. o mare de popor în frunte cu sfânta cruce, semnul învingerii, praporii, elevii și elevele dela școalele din localitate sub conducerea învățătorilor, apoi preoții dnii *David Voniga și T. Petcu*, corul sub conducerea înțeleaptă a învățătorului *M. Bocșa*, — cântând sfinte cântări am plecat dela sfta biserică mergând în procesiune la monumentul lui Aurel Vlaicu, așezat în cel mai frumos loc al comunei, în partea dinspre Timișoara.

Monumentul este o foarte frumoasă cruce de marmoră, înaltă de vre-o 3 metri și jumătate, având inscripția:

„Intru preamărirea lui Dumnezeu în memoria lui

AUREL VLAICU

geniul aviaticei române, ridicat'au această sfântă cruce credincioșii bisericii rom. ort. din Giroc, în anul 1914, ziua a doua a sfințelor Paști.”

Ajunși la locul monumentului imediat se începe sfântirea oficiată prin dnii preoți *D. Voniga și T. Petcu* din localitate. Răspunsurile liturgice le-a dat cu multă precizie corul bărbătesc și apoi cel mixt, din localitate, ambele sub conducerea vrednicului învățător d. *M. Bocșa*.

A fost un moment de adâncă emoție când la stropirea crucii cu sf. agiasmă la amintirea numelui lui Vlaicu s'au tras salve cu treascurile așezate în fața sfintei biserici. Intreg poporul și-a făcut sfânta cruce, răspunzând, împreună cu corul, un dureros *amin* la binecuvântarea preotului.

După stropirea crucii d. preot *D. Voniga* a ținut o frumoasă cuvântare potrivită importanței actului, pe care marea mulțime a poporului a ascultat'o cu mult interes.

Rețin din această frumoasă cuvântare a părintelui *D. Voniga* următoarele părți.

„E tocmai bine ales prilejul. Chiar săptămâna trecută am sărbătorit pomenirea evenimentelor mari din istoria mântuirii, cu cari în legătură, crucea, acest simbol al biruinței creștinătății, era un semn de ocară, un semn de întristare, de patimi și de suferințe, — și a fost lemnul, prin care s'a executat sentința de moarte a Mântuitorului lumii.

Dar prin moartea lui Isus Hristos pe acest semn de ocară și de batjocură, lemnul a devenit semnul învingerii și al mântuirii; a devenit arma și mândria credincioșilor. Dela moartea lui Isus, lemnul cel urgisit și semnul cel de îngrozire, a devenit podoaba bisericilor, strălucirea covoarelor împărătești, talismanul caselor creștinești și semnul de distincție și de glorie a sufletelor nobile și caracterelor distincte. De atunci crucea e păzitoarea a toată lumea; e tăria credincioșilor, mărirea îngerilor și groaza duhurilor rele.

Ca semn de cinste, ca semn de evlavie religioasă, ca talisman al drumarilor și ca mângâiere a sufletelor zdrobite, de atunci e așezată înaintea bisericilor, în mijlocul piețelor, la marginea drumurilor și printre holdele plugarilor.

Consacrat-am această sfântă cruce într-o preamărirea lui Dumnezeu, care chipul omului luând, pe acest semn răstignire și moarte a răbdat pentru noi, și pe care îl rugăm ca să ne-o facă întărire în credință, mângâiere în restriște și talisman în nevoi.

Și consacrat-am această sfântă cruce memoriei unui geni al neamului nostru, care prin moartea sa tragică s'a făcut martirul științei și a năzuințelor spre glorie a neamului românesc.

Cuprlnși de astfel de sentimente creștinești, cu adâncă umilință și cu credință ne plecăm înaintea

acestei cruci și cântăm lui Dumnezeu preamărire, iar geniului Aurel Vlaicu în veci pomenire!”

Terminând părintele *D. Voniga*, corul bărbătesc cântă cu multă evlavie vecinic durerosul „In veci pomenirea lui.”

Deodată toți ochii se umplură de lacrimi, iar părintele *D. Voniga*, care a rostit frumoasa cuvântare, cu capul plecat și abia putându-și stăpâni emoția ce-l cuprinsese ținând sf. cruce în mână începe stropirea poporului cu sf. agiasmă...

Deodată din mulțime se desprinde un moșneag albit de ani și abia putându-și stăpâni plânsul se apropie de mine — scriitorul acestor rânduri — sărutându-mi poala hainei. Mă cuprinse o emoție indescritibilă încât nu puteam să rostesc un singur cuvânt. Într'un târziu moșneagul cu glasul tremurând îmi spune:

— Iartă domnule, așa de bine sameni cu bietul Vlaicu și în durerea mea pentru el ți-am sărutat haina, — după cum o făcusem așa față de Vlaicu la Vârșeț unde prima oară l'am văzut sburând, — pentru ca să mă ușurez.

Am netezit pletele albe și am strâns cu căldură mâna iubitului moșneag, al cărui nume, regret, îmi scapă.

După amezai am asistat la o frumoasă petrecere populară cu cântări și jocuri naționale. Un grup de 12 tineri a jucat frumos și impunător frumoasele jocuri naționale „Călușerul” și „Bătuta” sub conducerea dlui *Titu Busuloc*.

A asistat lume multă din loc și din împrejurime.

Seara la orele 8 a avut loc în sala școlii superioare din localitate un foarte reușit concert și teatru sub conducerea dlui învățător *M. Bocșa*, cu următorul program bogat:

1. „Hristos a înviat”, cor mixt. 2. „Moara”, cor bărbătesc de Chiriac. 3. „Ioan Păpușerul”, monolog de V. Alexandri, predat de *I. Văcan*. 4. „Cimpoiul”, cor mixt cu solo de I. Velcean. 5. „Negustorul și nărodul” dialog predat de G. Dumitru și I. Tinca. 6. „Creangă ruptă”, cor mixt de I. Vidu. 7. „Cinematograful”, comedie într'un act de D. Boșca. 8. „Fa Marișo”, cor mixt cu solo de C. Savu.

Corul a dovedit o frumoasă disciplină și a cântat precis și frumos, conducătorul d. învățător *M. Bocșa* a dovedit multă pricepere și simț de conducere, iar persoanele cari au predat drăguța comedie „Cinematograful”, precum și simpaticul tânăr *I. Văcan* — care a redat pe „Ion Păpușerul” s'au degajat bine de rolul ce l'au avut.

Numărosul public a aplaudat sgomotos pe tânărul și harnicul inv. d. *M. Bocșa* și l'a chemat de repetite ori la rampă.

La sfârșitul programului părintele *D. Voniga*, în cuvinte călduroase mulțumește învățătorului *M. Bocșa* în numele poporului pentru marea bucurie și cinstea ce dsa a făcut'o comunei întregi prin frumoasele producții, apoi prezintă poporului pe scriitorul acestor rânduri, ca trimis al ziarelor „Românul” și „Poporul Român”.

Intr'o scurtă cuvântare subscrisul am laudat zelul și însuflețirea poporului din Giroc pentru cauzele noastre naționale și culturale, precum și frumoasele calități morale de cari m'am încredințat și din prilejul festivităților decurse. Am laudat — după cum se și cuvenea — munca, zelul și înțelegerea pentru cele bune și de folos dovedite mai ales de părintele *David Voniga* și tânărul inv. *M. Bocșa* față de viața națională și cultura poporului din Giroc, apoi am îndemnat poporul la iubire frățească și la ascultare și respect față de preoții și învățătorii săi, cari îl conduc și povățuiesc la bine și frumos.

După concert a urmat dansul vesel al tinerimei care a durat până 'n zori.

Mărturisesc, că mi-a impus un deosebit respect frații țărani din Giroc cari mai întâi au adus un așa de frumos omagiu memoriei neuitatului nostru Aurel Vlaicu, geniul și martirul aviaticei române. Nu mai puțină laudă merită și părintele *D. Voniga* și învățătorii noștri din Giroc cari cu atâta însuflețire au încurajat și au condus până la realizarea lui acest nobil îndemn al bravului popor din Giroc.

Redresp.

Știrile zilei.

Sedința camerei.

Budapesta. — Camera a continuat în ședința de azi desbaterea bugetului ministrului de agricultură. După discursul deputatului **Hugo Krolopp**, închizându-se discuția asupra acestui proiect a luat cuvântul de încheiere ministrul de agricultură baronul **Emeric Ghillányi** promițând împotriva iregularităților existente ce se fac în jurul impunerii impozitului de spirit a înființarea birourilor de stat de rescumpărare, prin ce se va pune capăt situației actuale în urma căreia de toate favorurile micilor proprietari beneficiază numai mijlocitorii.

Ministrul vorbind apoi despre gunoial artificial, declară că privitor la importul de vite vii se va menține și pe mai departe starea actuală. Menținerii proprietarilor de mijloc ministrul îi atribuie o importanță de primul rang în interesul micii proprietărimi. **Guvernul va întrebuința 25—30 milioane pentru colonizări și ministrul speră ca de data aceasta cu succes.**

Camera după aceasta primește în general și în special bugetul ministerului de agricultură și ia în desbatere bugetul ministerului de culte și instrucțiune. Primul orator e deputatul **Gieswein**, care urgitează realizarea autonomiei catolice și declară că nu primește proiectul.

Fiind orele 2 d. a. ședința se intrerupe până la orele 4, când continuându-se desbaterea bugetului ministrului de culte și instrucțiune vorbesc deputații **Martonfy** și **Pavel Farkas** urgind reforma școlilor medii. Deputatul slovac **N. Juriga** întâmpină cu bucurie ordinațiunea ministrului de instrucțiune privitoare la catechizarea în limba maternă a elevilor, dar își exprimă totodată temerea că și această ordinațiune va avea soartea legii de naționalitate și va rămânea numai literă moartă neaplicându-o organele inferioare nicicând.

La orele 8 discuția se intrerupe și președintele anunță, că ședința cea mai apropiată va avea loc Marți înainte de amezi.

Roosevelt bolnav.

Londra. — După o telegramă sosită din New-York fostul președinte al Statelor-Unite **Roosevelt** s'a întors bolnav împreună cu tov. din expediția științifică ce a întreprins-o. În cursul expediției **Roosevelt** și tovarășii au avut foarte mult de suferit și astfel rezultatul exped. e aproape nul. 40 de zile au rătăcit prin o despicătură de munți unde nu străbate nici decum soarele.

Urmașul baronului Fejérváry.

Viena. — În cercurile militare bine informate se afirmă că la postul de comandant al gărzii de curte a M. Sale monarhului, devenit vacant print moartea baronului **Geza Fejérváry**, va fi numit actualul comandant al corpului de armată 2 din Sibiu generalul **Béla Köves de Kövesháza**.

Logodna româno-greacă.

București. — Pe ziua de 14 Maiu e așteptat aci moștenitorul de tron al Greciei, **Gheorghe**, când va avea loc și logodna între acesta și principesa **Elisabeta** a României.

La sfârșitul acestei luni va pleca la Livadia principele **Carol** al României și după cum se anunță atunci va avea loc și logodna principelui român cu cea mai mare fiică a țarului, **Olga**.

București. — „Universul” publică un interviu cu primul ministru al Greciei **Venizelos**, care privitor la planurile de căsătorie greco-române a făcut următoarea declarație: „Această căsătorie e dorința fierbinte a poporului grecesc, care dovedește prin aceasta că voiește să lege și mai strâns legăturile prietenești cu națiunea română”. Primul ministru a adăos că nu poate spune deocamdată mai mult în chestia aceasta, decurgând tratativele respective nemijlocit între cei doi domnitori.

Războiul american.

Londra. — Telegramele soșite aci nu confirmă știrea că **Tampico** ar fi fost reocupat de către Mexicani. Fapt e numai că trupele generalului mexican **Caranza** au ocupat până acum numai întăriturile externe ale fortăreței.

New-York. — Tratativele de pace între delegatul președintelui **Huerta** și reprezentanții state lor sudamericane se vor începe mâine.

Caillaux l'a provocat pe contracandidatul său.

Paris. — **Caillaux** l'a provocat azi pe contracandid. său pentru că acesta în discursurile ce le-a ținut în fața alegătorilor, a spus că toți aceia cari își dau votul pentru **Caillaux** se fac complici într'o crimă grozavă.

Declarațiile dlui P. P. Carp asupra politicii externe și interne a României.

Viena. — Ziarul „*Neue Freie Presse*” publică următoarele declarații ale dlui **P. P. Carp** făcute corespondentului său din București, d. Dr. **Bruno Werner**:

„*Eu consider alipirea României la tripla alianță — a spus d. P. P. Carp — și în deosebi la Austro-Ungaria numai atunci ca folositoare și de dorit, dacă tripla-alianță în general și Austro-Ungaria în special ar dovedi prin atitudinea ei întregii lumi că ea trebuie socotită ca un factor foarte însemnat. Austro-Ungaria nu trebuie să arate slăbiciune, nu trebuie să dea ocazia ca să prindă rădăcini ideea că ea s'ar teme de un războiu. Austro-Ungaria nu trebuie să tolereze orice numai ca să mențină pacea, nu trebuie să urmeze o politică pacifică cu ori ce preț. Austro-Ungaria trebuie să fie decisă, să-și tragă consecințele în caz de nevoie din poziția ei ca mare putere și să nu dea nimănu motiv de a crede, că ea se teme de un războiu și n'are curaj să-și apere poziția ei cu sabia în mână.*”

S'a produs o depărtare morală a României de tripla alianță. Opinia publică românească e împotriva Austro-Ungariei tocmai din motivul că Austro-Ungaria n'a vrut să tragă anul trecut consecințele poziției ei ca mare putere. Nu se poate vorbi însă de o depărtare definitivă a României de tripla alianță și cu atât mai puțin de o apropiere spre Rusia. Chiar dacă proiectul de căsătorie româno-rus ar deveni fapt îndeplinit, aceasta nu trebuie și nu va avea urmări politice. Istoria de altfel ne dă exemple destule, cari dovedesc că o căsătorie între familii domnitoare nu însemnează încheierea unei alianțe între cele două țări.

Știrile ziarelor despre încheierea unei alianțe între România, Serbia și Grecia nu sunt exacte. Orice alianță trebuie să aibă un scop, ofensiv sau defensiv, și eu nu văd ce scop ar avea o alianță româno-greco-sârbă.

Ce privește situația politică din Balcani sunt de părere, că ultimul cuvânt nu s'a spus încă nici decum. E posibil ca tratatul de pace din București să rămână literă moartă.

În Albania situația e încă nelămurită.

*Știrea despre intervenția guvernului român la Atena în favoarea Albaniei nu o cred adevărată. Se poate că regele **Carol** a dat noului suveran albanez oarecari staturi, dar că guvernul român ar fi intervenit la Atena în favoarea Albaniei, îmi pare neverosimil. Dacă Grecia nu vrea să ia în seamă deciziile marilor puteri, cu atât mai puțin va da guvernul din Atena ascultare staturilor României.*

Referitor la politica internă a României, încercatul bărbat de stat român a spus:

— *Guvernul nu va fi în stare să realizeze reformele agrare și electorale, nici chiar dacă ar încheia un compromis cu conservatorii.*

La întrebarea ce se va întâmpla în acest caz: dacă guvernul se va retrage sau va rămâne la putere, d. **Carp** a răspuns:

— *Aceasta e greu de spus dinainte. Dela li-*

berali trebuie să ne așteptăm la ambele eventualități. Se poate că d. Brătianu va trage consecințele din eșuarea planului său de reforme, dar se și poate ca, contrar obiceiului parlamentar, el își va spune: am încercat, nu merge, nu găsesc ecou, totuși rămân la putere.

Vapor atacat de pirați.

Honkong. — Vaporul englez „*Talot*” a fost oprit în dreptul punctului **Kianortcacao** de către tâlhari și incendiat.

150 de călători cum și echipagiul au fost luați de un vapor care a sosit la fața locului. 180 de persoane au pierit.

Studentii turci întorc vizita studenților leșeni.

Iași. — Studenții turci, vor întoarce vizita colegilor lor din Iași, în cursul unei Septemvrie. Se vor forma la timp comitete speciale pentru primirea lor.

INFORMAȚIUNI.

„Ca mâni va bate ceasul!”

Arad, 2 Maiu 1914.

Așa a scris poetul nostru d. **Zaharia Bârsan**, și din ziua aceea păzitorii ordinii în statul nostru caută ceasul ziua-noaptea ca să-l oprească — și nu mai dau de el...

Astăzi a fost chemat din nou ca martor la judecătorul de instrucție fostul redactor responsabil al nostru, căruia i s'a luat interogatorul.

— Cine a scris poezia „Ca mâni va bate ceasul!” de **Zaharia Bârsan**? — a fost prima întrebare ce i s'a pus.

Răspunzându-i-se că poezia a scris-o acela, care a... scris-o, dl judecător de instrucție a mai cerut unele date biografice despre ilustrul nostru poet, a mai știricit „cine a trimis poezia”, cine a primit-o, cine a dat-o la tipar etc. și bineînțeles, interogatorul a luat sfârșit.

Când apoi martorul, torturat de atâta spuză de întrebări părăsi cabinetul dlui judecător, tocmai începuse să bată ceasul și paznicul ordinii s'au privit cu sufletul cât un purice....

Dar nu a explodat nici o bombă și nici **Vodă** nu s'a ivit!..

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: scăderea temperaturii, noaptea frig, la răsărit ploa. Prognostic telegrafic: vreme rece, în unele locuri ploa.

Temperatura la amiazi a fost: 10.4 C.

Chestia Tisza-Valda. Corespondentul nostru din Brașov ne comunică următoarea știre importantă referitor la chestia **Tisza-Valda**:

D. deputat **Dr. Alexandru Valda-Voevod** a găsit la **Karlsbad** carta de vizită, al cărei text diferă puțin de textul arătat de primul-ministru contele **Tisza**.

Ziarul „*Reichspost*” publică în numărul său de azi faximilul acestei cărți de vizită și un articol de d. deputat **Al. Valda-Voevod**.

Scrisoarea unui țaran înțelept. Primim dela un brav țaran următoarea scrisoare mult vorbitoare:

Onorate domnule redactor! Având în vedere vremurile grele în cari trăim, și lipsurile ce tot mai cu insistență ne bat la ușă, după multele sfaturi dela bărbați luminați împărtășite nouă prin prețioasele ziare naționale române m'am hotărât a mă desbăra de un vechiu obicei pe care îl au Români nostri de pretutindenea — obicei frumos de altfel, dar cam costisitor.

După cum bine știți, **Românul** e făcut pare că numai pentru ospete, dar când cauți apoi așa fel de ospete unde tot el trebuie să cinstească pe alții iar a fi el cinstit de alții, — cam rar.

HOTELUL SAVOY BUDAPEST. VIII., József-körut 16.

Hotel modern, cu aranjament nou, încălzire centrală, apă caldă și rece în fiecare cameră, lift ziua și noaptea. — Sub conducerea personală a lui

Rendes Szidor.

Camere cu un pat dela 3 coroane în sus, ou două paturi dela 5 coroane în sus, socotind aci și încălzirea, luminatul și serviciul

Nou sistem pensionar, proviziune la o zi pentru 4 coroane.

La petrecere mai îndelungată se dă favor.

(Go 2008)

Cameră pe lună pentru 80 coroane.

De se naște un puțu de Román, Románul face cinste, de se însoară un Román, Románul face cinste, de moare un Román, Románul face pomană, — și așa mai departe, la fiecare târguială și la fiecare tocmeală tot cinste; dar durere că cinstea costă bani, iar banii sunt scumpli în ziua de azi, mai cu seamă îndoit de scumpli la acei Románi, cari fac cinste pe datorie.

Așa dară avându-le acestea toate în vedere, cu ocaziunea botezului nou născutei mele fetițe Emilia, întâmplată la Dumineca Tomei, 26 Aprilie n., nu am mai făcut obicinuitul ospăț, ci în locul ospăților am ospățat noi, casnicii, și la urmă am constatat că ne-au rămas nespeși o sumă de 25 cor., din care: 5 cor. le-am trimis la Onor. Redacțiune a „Popor. Român”, sub nrul mandat. postal 1898 din 30 Aprilie n., cu rugarea să-i alătoreze la „Fondul ziaristilor români” ca unora ce sunt cei mai sângulnicși luminători ai poporului, și cei mai lipsiți de mijloace (aceasta deși netsemnată sumă îți o dau cu dragă inimă, ca și cum a dat văduva cel din urmă dinar); — iar cele 20 cor. le-am depus la bancă cu libel, ca începutul unui mic capital pe când va fi fetița mare, de sine înțeles că cu ajutorul lui Dumnezeu să mai alătorez din când în când câte ceva. — Știu că se vor găsi destui cari să mă critice, ba chiar să mă și batjocorească ca pe unul ce vrea să strice vechile obiceiuri, dar mie puțin îmi pasă de gura lumii, eu știu una și bună: că, cel ce ne dau statură spre cruțare, aceia sunt mai luminași decât noi țărani, și numai binele ni-l doresc, pentru aceea eu am început cu un botez, și dacă îmi ajută bunul Dzeu poate că așa voi face și cu nunțile și cu celelalte ospețe, iar din banii ce mi-ar rămânea nechețuiti dela asemenea ospețe, nu voi uita niciodată a dăruia o părticică cât de mică pentru scopuri culturale naționale românești și pentru ajutorarea celor lipsiți. Așa să-mi ajute Dumnezeu, iar lumea las' să vorbească.

Târnova, la 30 Aprilie n. 1914. Al st. dvoastre de tot binele voitor: Petru Ghejtu, vechiu abonent.

Eminescu și sexul frumos. În volumul său de „Amintiri” apărut de curând la librăria C. Ștefania din București, de T. V. Ștefanelli, prieten din tinerețe al marelui poet, povestește între altele și câteva amănunte de ordin sufletesc, din viața sbuciumată a lui Mihail Eminescu.

În capitolul intitulat „Eminescu și sexul frumos” de T. Ștefanelli ne face să cunoaștem primul amor al poetului, — dragostea sa pentru artista Eufrosina Popescu, o femeie de o frumusețe rară, pe care poetul o cunoscuse în anii săi de pribegie, când era înrolat într-o trupă de actori, — epocă din care datează și acea bucată sugestivă a lui Caragiale intitulată „In Nirvana”.

La această epocă Eminescu îndrăgise pe Eufrosina Popescu, iar „sufletul său e plin de icoana acestei actrițe care a aprins primul amor în inima lui curată”. Pentru interesul de a se putea aprecia starea sufletească a poetului, în timpul când visa iubire, d. Ștefanelli ne comunică următoarele:

— „Amorul lui Eminescu pentru Eufrosina trebuie să fi fost adânc și sincer, căci am văzut că nici în toamna anului 1870 el nu o uitase, ci vorbea cu mult foc și durere despre Eufrosina sa. După aceasta nu mi-a mai vorbit de dânsa, dar nici de alt amor cât timp a mai stat în Viena, și noi, colegii, cari eram pururea în contact cu dânsul nu am prins de veste de vre-o altă relațiune amoroasă, cât timp a trăit împreună cu noi. Dar nici alte inclinațiuni trecătoare sau

porniri senzuale pentru femei n'am observat la dânsul”.

D. Ștefanelli care s'a interesat îndeaproape de starea sufletească a poetului ne arată că Eminescu nu adora femeile, ci femeia însăși — ca un simbol, ca o muză de inspirație. Față de femeia Eminescu era amabil, dispus și adevărat cavalier, după cum ne arată d. Ștefanelli care povestește un caz, petrecut la Viena, când Eminescu a luat apărarea unor femei cari au fost acostate în timpul nopții de un individ.

D. Ștefanelli desminte în „Eminescu și sexul frumos” ceea ce s'a scris cândva de unii, cum că poetul ar fi fost un afemeiat vicios. Despre dragostea poetului față de Eufrosina Popescu, d. Ștefanelli afirmă că „e convins că acest amor a lui Eminescu a fost primul amor al tinereții sale și că a avut o deosebită influență asupra vieții poetului”. Tot din această cauză poetul ar fi intrat în trupa de teatru în care a jucat la Cernăuți, trupă care cuprindea pe Eufrosina Popescu și care era pusă sub direcțiunea lui M. Pașcali.

Un episod extrem de interesant s'ar mai putea scrie dacă ar mai fi cineva care să poată comunica vremurile petrecute în teatru, de către marele nostru poet.

Raport întârziat. Din motive neatârnoate de mine abia azi am putut să public raportul despre frumoasele serbări dela Giroc.—Redresp.

„Ură împotriva Maghiarilor în București”. Trimisul special în București al ziarului de senzație „Az Est” raportează astăzi pe o pagină întreagă despre impresiile sale câștigate în capitala României.

Mai înainte de toate Jupânul Fényes (Licht?) a fost la Teatrul Național, la reprezentarea piesei „Domnul Notar” și a rămas speriat de atâta ură manifestată de public împotriva Maghiarilor. A fost impresionat de faptul că artistul agitator, d. Zaharia Bârsan, autorul piesei „Se face ziua” interzisă de guvernul ungar — era mereu chemat la rampă și aclamat.

Apoi cu o fantezie admirabilă povestește suferințele celor „70.000 de Maghiari” din capitala Valahilor: spune cum sunt huiduiți pe stradă, prinși și linșați pas de pas etc.

Păcat că nu l'au recunoscut bucureștenii pe perciunatul nostru, căci nu i-ar fi stricat puțină netezire pe moalele capului, ca să învețe minte și să o mai scurteze cu minciuna...

Calvarul presei românești dela noi. În anul trecut în „Foia Poporului” din Sibiu a apărut un articol intitulat: „Macedonia ungurească”.

Procurorul din Cluj l'a acuzat pe d. N. Bratu redactorul numitei foi, pentru agitație și curtea cu jurat din Cluj l'a osândit la opt luni temniță de stat și 600 coroane amendă.

Curia, care a desbătut acum apelul dlui N. Bratu, i-a redus pedeapsa la 3 luni temniță, amendă în bani rămânând aceeași. De început o încep ei bine, numai nu știu cum vor sfârși-o, bietii!

Naufraziul unui vapor rusesc. Se anunță din Petersburg: Vaporul rusesc „Kometa” încărcat cu benzină și având 30 de persoane din echipaj, plecase din Alger spre Rouen, când deodată, pe lângă Sidi-Farrugh, luă foc. Mai multe

corăbii alergând în ajutor, putură să scape 15 marinari.

În chestia „Telegrafului Român”. Rugăm să se ia la cunoștință, că iscălitura dlui profesor seminarial Dr. Dragomir din Sibiu a rămas afară din greșeală.

O invenție împotriva furturilor. D. I. Goroneanu constructor mecanic, indstriaș și fost director al școlii de meserii din Ploiești a obținut brevetul regal nr. 2262 pentru un ingenios aparat inventat de dsa pentru prinderea hoților sau spărgătorilor în momentul când apar să atace o locuință, un magazin etc.

Aparatul dlui Goroneanu numit „Păzitor mecanic automat” poate înlocui cu mare succes ceasornicele de control, caraualele, gardianii, câinii de pază etc.

„Păzitorul mecanic automat” are un mehanism special prin mijlocul căruia spărgătorii sau hoții sunt descoperiți imediat prin șgomot și pot fi chiar răniți.

D. Goroneanu va prezenta aparatul său la congresul inventatorilor, care va avea loc în cursul lunei Maiu.

Impresii dela sinoade. Abia acum am înțeles de ce se spune „naia bisericii noastre”, fiindcă înnoată cam în apele guvernului...

La sesiunile noastre sinodale am remarcat trei soiuri de deputați: unii, cei mai mulți, cam cască de somn, alții, cari cască ochii, fără să vadă de ce e vorba, iar restul, foarte disparent, cari mai cască și gura...

În rapoartele noastre se vorbește foarte des de lucruri de prisos, dar niciodată de un prisos de lucru....

În sinoadele noastre cei mai mulți deputați dau din cap, unii dau din umeri, iar cei mai puțini dau și din coate....

Viața noastră constituțională bisericească este un organism robust, căruia îi lipsește numai — sufletul....

Deputatul Păstramă.

Zăbrani. Părintele Liviu Iancu din Zăbrani publică în Nr.-ul de Paști al „Drapelului” următoarea schiță monografică despre comuna Zăbrani (comit. Timiș):

Comuna Zebran, Sebran, Szabran, Zăbrani, Zăbrani, Pernova, Pârnea, iară astăzi Zăbrány, est una dintre cele mai mici comune, din comitatul Timiș: la o distanță de 56 km. dela centru spre nord, în aperea Murășului, cercul administrativ al Lipovei.

Se mărginește la răsărit cu comuna curat germană Temes-Ujfal, Neudorf, sau după cum îi zice poporul nostru: Naidor, la apus cu marea comună: Temeshidei, kut Guttenbrun, ori după ai noștri: Haidacuta, la miazăzi cu comuna românească: Chesint, mai nou Lipakészi, iară la miază-noapte cu Murășul.

E o comună veche având în cursul vremilor difriți posesori, până ce în cele din urmă deveni iar proprietate erarială.

Zabranul, Posesio Zabran, la început era situat țărmul stâng al Murășului în dosul unei păduri, de care probabil și-a luat și numele.

Cuvântul „Zabran” deși se afirmă a fi de origine slav, e uzitat și în limba română, în mai multe părți din comitatul Caraș-Severin, numindu-se cu această numire unele parcele de „pădure”, ce zac sporadic țărinile unor comune. Și se vede a fi o rămășiță, mult bulgară, pe aceste plaiuri.

Pe la începutul veacului trecut, scrie fostul aici pe Filip Maga, într'un conspect al său despre mișca

„KRISTÁLY”

FABRICĂ DE SPĂLAT CU ABURI

CLUJ (KOLOZSVÁR).

Pachetare gratuită.

La lucrări de peste 10

coroane, expediarea se

face franco. (Kl 1548-59)

Curățire și vopsire chimică de haine în orice culoare.

Călcare lucie de gulere. Comandele din proviață se execută repede.

populației poporului din această parohie: dela început s'a numit această comună de către Germani: „Zabran”, iară de către Români: „Pernova”. „Zabran nomen accepit a Germanis, a Valachis vicinis veteri nomine: Pernova, nuncupatur”. Mai verosimil e, ca ultima nomenclatură să i se fi dat, după strămutarea ei pe locul de astăzi, și nu în vechea ei haină, ci în alta străină, după cum eran cei ce stăpâneau sufletele românești de pe aceste locuri, zicându-i: Pârnea în loc de Pernova. Și era luată drept suburbii al Guttenbrunului, deși era ca și astăzi independent de acela.

Impopularea Zabranului s'a întâmplat prin imigrațiune. Români din Transilvania și din alte părți, nemai putând suporta persecuțiile și greaua robotă nemească, luând cursul apelor se așezară aici vre-o două sute familii, după cum zice preotul Kóváry — ce era teolog de Viena — într'o fiilă a sa din anul 1783.

Fiecare familie își avea casa și pământele sale. La anul 1764 (după șematismul diecez.) împărăteasa Maria Terezia ordonă demolarea tuturor caselor¹⁾ din Zabran și așezarea lor pe locul de astăzi. Motivul se crede a fi fost sau pericolul de care adeseori erau amenințați din partea Murășului, ori ca dimpreună cu noua colonie germană să formeze o nouă comună.

Chiar pe la începutul secolului al XVIII-lea tăbăriră pe acestea locuri frumoase Nemții, și anume: în anul 1724 ceata primă, constătătoare din 46 familii; a doua ceată în 1749 cu 34 familii; a treia în 1753 cu 17 familii; a patra în 1762 cu 20 familii și ultima în 1765 cu 160 familii, dând ființă comunei Guttenbrun — dela anul 1831 Hidegkut — Haidacuta, astăzi: Temeshidegkut, despărțită de noul Zabran Pernova sau Pârnova, printr'o vale²⁾.

În chipul acesta Români³⁾ ajunseră între cele două comune germane: Guttenbrun și Naidor-Neudorf, o altă colonie, cari pe lângă rutina lor economică și cultura înaintată, mai protejați fiind și din partea regelului ca și Ciangăii din zilele noastre, cu timpul seosară pe Români din averile lor, făcându-i din stăpâni lor și servitori, chirieși, păstori, și mulți de dragul vetrei străbune au și rămas aici, iară o parte s'au dus în lumea mare.

Unii dintre cei rămași prin diligență și înțeleaptă economisire și-au cumpărat locuri de casă de câte 300—400 m. pătrați, nu însă în Zabran, unde era imposibil, ci printre Nemți în Guttenbrun pe o stradă laterală, pe care și-au așezat casele de lemn, avute⁴⁾ în vechiul lor sat, cari erau și până astăzi unele după moda de atunci, cu o fereastră la drum, iară alta în ocol, alții însă și-au zidit case nouă.

Mai departe n'au putut ajunge. Ca să mai aibă carera vre-o palmă de estravilan, nici vorbă. — Dară nici în Zabran n'a mai rămas nici o casă românească afară de ale cultului românesc gr.-cat., adică casa parohială cu capela și casa învățătoarească-cantoră, având prima un intravilan de 1500 m. pătrați și 4 jug. cat. pământ arător și a doua 3 jug. într. și 3 estravilan.

Abia după anii 80 le-a succes celor doi Românași, păstori și ei, la colonii germani, de au cumpărat 1/2 intravilan aci în Zabran, pe care sunt astăzi edificate 4 căși cu 6 familii românești.

Comuna Zabran consistă astăzi din: 40 intrav. cu 31 case, 450 jug. cat. pământ arător și livezi de fân, care afară de ale cultului românesc, întreg aparține Nemților din Haidacuta, legat fiind de intravilanele și vechile case din Zabran, foste odinioară proprietate românească, iară acuma evăbească.

Zabranul are astăzi 90 locuitori nemți și 47 români. Avere în bani, posedă aproape la 30 mii cor. depuși la băncile din T. Hidegkut.

În anul 1911 la stăruința P. S. Sale neobositului episcop Dr. Vasile Hossu se edificară noi instituții culturale românești: biserică, case parohiale frumoase și se renovă și casa cantorală, care până după anii 60 era școala rom. gr.-cat. din Zabran, înființată încă prin veacul al XVIII-lea.

Acestea sunt fazele prin care a trecut această comună, odinioară românească, în cursul vremilor.

Procesul dela Sătmar. Ziarul „Szamos” din Sătmar cu data de 29 Aprilie n. publică sub titlul „Norul de praf dela Moftin” un prim articol care reoglindește opinia publicului mai liberal și cult — după cum scrie corespondentul nostru.

— Birja fostului vicar al episcopiei de Hajdudorog — scrie numitul ziar — a ridicat pe

strada Moftinului un nor de praf... care cu vremea va trebui să se împrăstie...

— Trebuie să recunoaștem că sentința a fost foarte dureroasă. De geaba accentuiază tribunalul în sentință că s'a pedepsit numai violența împotriva autorităților, și că nu s'a lăsat influențat de poftică — ascuțitul sentinței simțim că, totuș, se îndreaptă împotriva rezolvirii rașnice a chestiunii de naționalitate.

— Sentința tribunalului din Sătmar e fără pereche, într'un proces bagatel și arată judecata mărginită a șovinistilor, cari nu mai recunosc și o altă naționalitate în țara aceasta.

(Aci li se face un rechizitoriu strașnic șovinistilor.)

— Chiar de aceea — scrie mai departe — sentința atinge pe toți ceice profesază principiul rezolvirii moderne a chestiunii de naționalitate.

Acelaș ziar publică o primă informație, în care se spune: „Operația (apărarea) a fost strălucită, dar bolnavul (libertatea acuzatilor) și-a dat sfârșitul”. Peste tot e foarte indulgent cu „criminalii” și face apologia apărării.

În numărul următor (98) al aceluiaș ziar, redacția primind o scrisoare de protestare dela un șovinist pentru cele apărute, confirmă și întregeste cele scrise în numărul precedent.

Credem că e singurul ziar în toată țara, care face excepție și e mai puțin preocupat — poate sub impresia solidarității manifestată de Români la fața locului, poate că sub înrăurirea altor idei mai sănătoase și mai curate.

Pentru martirii credinței românești. Azi am primit următoarele telegrame pentru frații din Moftinul-mic:

Beiuș. — *Senini și neîntrânți înainte cu Dumnezeu!* — Ioan Roșu, Elena Roșu, Vasiliu Bodin, Lazar Hui, Aurelian Mager, Ioan Bogdan, Paulina Bogdan, Mihail Popluca, Mihail Cosma, Georgiu Mitras, Maximilian Zglimbea, Cornel Neagu, Victor Ciurdariu, Victor Malorescu, Terențiu Popovici, Viora din Bihor, Dr. Constantin Popovici, Dr. Gavril Cosma, Cornel Patachi, Dr. Faust Selegian, Dr. Ioan Voștinari, Dr. Cornel Papp, Ioan Ardelean, Mircea Ștefan, Dr. Nicolae Bolcaș, Dr. Victor Fildan, Livia Dr. Cosma, Isabela Ardelean, Georgiu Ardelean, Dr. Valeriu Hetcon, Paul Teochar.

București. — *Societatea „Tinerimea română” trimite salutul său de îmbărbătare vrednicilor luptători din Sătmar.* — Președinte N. Dumitrescu.

Galati. — *Absolvenții școlii normale din Galati și întreaga românie luăm parte și urmărim cu dragoste luptele ce le duceți și suferințele ce întâmpinați pentru menținerea legii și graiului românesc. Ne doare inima de martirii din Sătmar, dar admirăm fapta lor.*

Turnu-Măgurele. — *Trăiască martirii neamului din Moftin, ce îndură pentru dreptate!* — În numele mai multor Turneni: Costi Popovici.

Fata unui milionar — bucătăreasă. O întâmplare neobicinuită aduc jurnalele din New-York despre încântătoarea fată a multimilionarului Giovanni Morosini. Pe când într'o zi miss Morosini făcea o plimbare cu trăsura, din întâmplare a căzut între caii săi. Un polițist din apropiere, cu pericolul vieții, a mântuit-o pe frumoasa Miss din gura morții. Ca mulțumită pentru această faptă, bătrânul Morosini l'a luat pe bravul polițist în slujba sa. După un timp fascinantă milionară s'a îndrăgostit de salvatorul vieții sale, și-a spus c'ar vrea să-l ia de soț. Această dorință a ei, a întâmpinat grele piedeci: bietul expolițist era deja însurat. Și acestei piedeci însă nu i s'a găsit leacul. Divorțând de prima soție, norocosul polițist s'a cununat cu blonda miss Morosini. Tânăra pereche a închiriat un fermecător castel în apropierea New-Yorkului, unde trăiau fericiți. Soția îi aruncă anual expolițistului câte o jumătate milion de franci, bani de buzunar. Dela un timp însă s'a născut neîncrederea în sufletul bogatei femei și a pus oameni să-i spioneze soțul. Spionii au ajuns la descoperirea că expolițistul îi face mereu vizite fostei lui soții, căreia i-a cumpărat o frumoasă casă în New-York.

Când într'o admirabilă zi expolițistul se întorcea acasă dela vizită, a aflat porțile încuiate

și păzite de 40 detectivi înarmați, cari nu i-au permis să intre în castel.

Frumoasa milionară s'a gândit îndată la divorț și acum expolițistul locuiește într'o modestă cameră de hotel din New-York.

E interesant amănuntul, că frumoasa geoloasă, pentru a afla rostul plimbărilor suspecte ale soțului ei, s'a travestit în bucătăreasă și l'a descusut pe șoferul acestuia de toate cele văzute în plimbările singurately ale expolițistului.

Excursiunea de studii a elevilor liceului român din Brașov. Ni se scrie din Neapol: În Neapol am stat 4 zile, de Sâmbătă până azi, Miercuri dimineața, când plecăm spre Brindisi, spre a ne imbarca pentru Patras. Zilele petrecute aici le consider ca cele mai frumoase din întreaga noastră excursie; și cu drept cuvânt, căci nu-mi pot închipui o mai frumoasă plimbare decât aceea, pe care am făcut-o la insula Capri. Am fost favorizată de o vreme admirabilă și priveștița măreață ce ni-o înfățișa marea, era potențată până la cel mai desăvârșit sublim de Vezuul fumegând.

Luni am vizitat Pompeii. Zilele de Duminică și de Marți ni-au rămas pentru Neapol. — A. Voina student.

Desființarea posturilor de atașai comerciali ai României. Ni se comunică din București: Posturile de atașai comerciali au fost desființate prin bugetul ministerului industriei. Au fost păstrate numai postul din Viena și, — numai deocamdată, — cele din Orient.

Sacrificiul unui tată. Zilele trecute pe străzile Parisului, un băiețuș de 8 ani, Victor Mahé, a fost răsturnat de un automobil. Copilul, foarte grav rănit, a fost apoi transportat la un spital. Aci s'a constatat că el pierduse o mare cantitate de sânge și cum o operațiune era necesară, doctorii vroiră să încerce transfuziunea sângelui. Atunci tatăl copilului, Mahé, un șofer se puse la dispoziția doctorilor, spre a-și salva copilul. Operațiunea fu făcută: se transfuză sângele tatălui, la fiu, dar această operațiune fu nefolositoare, căci după câteva minute, copilul muri, iar tatăl este într'o stare gravă, căci el a pierdut o prea mare cantitate de sânge.

Sacrificiul șoferului este însă demn de timpurile antice.

După 37 ani... doi soți se regăsesc. Asta s'a petrecut în America. În 1877, doi tineri soți, d. și dna Alfred Welland, trăiau la Cairo. Isbucnind războiul ruso-româno-turc și cum Welland era un amic al lui Osman Pașa, el se angaja în armata turcească. Participând la luptele dela Plevna, Welland fu rănit foarte grav. Fiind considerat mort el fu lăsat printre sute de cadavre. Iată o istorie care se aseamănă până la un punct cu istoria aventuroasă a colonelului Chabret, al lui Honori de Balzac.

Venind Rușii pe acel câmp și descoperind pe rănit, îl transportă la Petersburg, ca prizonier.

Femeia lui Welland comunicându-i-se că bărbatul ei a murit, ca un erou, la Plevna, îl plânse câțva timp, apoi se resemnă soartei fatale, dar nu se recăsători. Ea născu un copil și după câțva timp plecă din Cairo, în Australia, unde se găseau părinții ei.

Ce se petrecea acum cu prizonierul dela Petersburg?

Incheiându-se pacea Wellman a fost pus în libertate și sosit la Cairo, află că soția a plecat în Australia. Sosit la Sydney, acolo, întristat află de plecarea dnei Welland în America. Ea nu mai avea resurse și se duse peste ocean să-și caute norocul. Dar, dna Welland, nu lăsase nimănui vre-o indicație cât de vagă.

Soțul care-și iubea nevasta se imbarcă într'o zi pe un vapor și sosit în țara dolarilor se puse să-și caute nevasta din oraș în oraș, din sat în sat.

Stabilit la Montreal, Welland reuși în câțiva ani să se îmbogățească și zilele trecute află că soția sa ar fi la Boston.

Sosit în această localitate el găsi în adevăr pe dna Welland, dar cu părul înalbit, slăbită de atâta lungă așteptare.

Dar femeia sa, a avut fericirea să-i prezinte un fiu mare pe care tatăl nu-l văzuse nici o dată!

Iată doi soți care ar putea să-și scrie memoriile în colaborare.

¹⁾ Locuințele Românilor. Șematismul diecezei Lugoj în 1903.

²⁾ Arhivul parohiei romano-catolice din Guttenbrun.

³⁾ Locuitorii Zabranului au fost Români, op. cit.

⁴⁾ Cei cari le-au mai avut, ca bunăoară familia Popovici.

Dare de seamă și mulțumită publică. Cu ocazia concertului aranjat de corpul profesoral dela seminariul ort. rom. din Arad, în 13 (26) Aprilie a. c., la Dumineca Tomii, au binevoit a suprasolvi pentru întemeierea unei fundațiuni de excursii pe seama elevilor dela institutul nostru următorii domni:

P. S. I. I. Papp, episcop 30 cor., Antoniu Mocioni de Foen 100 cor., Nicolae Roxin, protopop 11 cor., Alexandru Muntean, protopop, Axente Secula (Șiria), Dr. I. Nemet avocat (Arad), I. Mărginean, preot (Nădlac) câte 10 cor., M. Novac, profesor 6 cor., Vasile Mangra, vicariu ep., Sava Raicu, director de bancă, Dr. Stefan C. Pop, adv., Emanuil Ungureanu adv., Dr. I. Marseu, adv. câte 5 cor., Petru Ionaș, Dr. I. Roxin adv. (Pecica), N. Albescu farmacist (Gurahont), Teodor Simioc, preot (Avramul-superior) câte 3 cor., Victor Stanciu, directorul scolii de fete, Ioan Moldovan (Arad), N. Milovan (Arad), Dr. Moise Coș, adv. (Salonta mare), Dr. Negoescu (Arad), N. Dobrău (Arad), Dimitrie Raicu (Arad) câte 2 cor., Maria Băneșia (Tornia), Teodor Laurentiu, preot (Nădab), N. Pinter, preot (Mișca), I. Lucuța și M. Papp câte 1 cor.

Rugăm marinimoșii donatori, să binevoiască a primi pe această cale expresia celei mai curate și respectuoase mulțumiri și recunoștinți.

Direcțiunea institutului pedagogic-teologic gr. ort. român din Arad.

x **In sanatoriu „Sanitas” din Versecz** cu 1 Mai st. n. a. c. se începe al treilea sezon de cură. Rezultatele de cură din cei doi ani trecuți au fost foarte favorabile.

Sanatoriu stă sub conducerea domnului medic diriginte Dr. L. Méhes. In institut se aplică factorii curativi fizici cunoscuți sub denumirea de cură fizico-dietetică sistemul Dr. Lahmann. Institutul este inezestrat cu aparatele cele mai moderne de cură.

Cura se folosește la boalele cronice și este indicată mai ales: la boalele sistemului nervos, ale căilor respiratorii, ale cordului, ale organelor digestive, la tot felul de boale femești, la boalele de rinichi, ale beșicii, prostatei și la urmările lor, la boalele constituționale, ale organelor motorice, la reumatism, dieteză urică și la boale climatice. Copii slabi și săraci de sânge (anemici) prin cura aceasta se reculeg admirabil. Sanatoriu se află la poalele dealurilor în mijlocul unui parc mare și frumos. Are încăperi confortabile și întreținerea e de rangul prim pe lângă preturi moderate.

Prospecte în limba română se trimit la dorință prin direcțiune. Sa 1997

x **Am onoare** a aduce la cunoștință m. st. Doamne, că au sosit pălăriile după cea mai nouă modă. Transformările le execut în timp de două ore. Cerând sprijinul binevoitor a m. st. Doamne, semnez cu stimă: **Iulia Roman.** Arad, Deák-Ferencz u. 2. (Ro 1976—6)

x **Nadler és Dr. Schönfeld** fabrică de oroloage pentru turnuri, *Budapesta VIII.* Prater 9. O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați li-ferează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltulala proprie. Ia garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

x **In ateațunea bolnavilor!** Balsamul Mitteltmann pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuiera scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. **Prețul 2 coroane.** Pregătește și expediază: **Eugen Mitteltmann, farmacie la „Loul de aur” în Ungvár, str. Nagyhid-u. (M! 1621)**

AVIZ CĂTRE PUBLICUL ROMÂN. Cunos-când multe lipsuri ale poporului nostru dela sate, am deschis în Budapesta un *Birou de informații*

ca în felul acesta să stau în ajutorul publicului român în ori care afacere ce se ține de Budapesta.

Dau informații referitor la rugărilor înaintate ministeriului ori Curiei. Urgitez rezolvarea lor și rog rezolvare favorabilă. Mijlocesc împrumuturi ieftine pe amortizare și vânzări de moșii și păduri.

Cine vrea să-și cumpere locomobile, motoare, moară, mașini de imblătit mânăte cu locomii, cu motor, cu cal ori cu mână, mașini de sămănat grâu, de cosit grâu, ori iarbă, pentru adunarea fânului ori despolarea cucuruzului, pluguri etc să imi scrie mie căci gratuit îi recomand fabrici de unde își poate cumpăra toate aceste pe rate și cu prețuri mai ieftine ca la agentul jidovești. Scopul meu este ca țaranul român să-și cumpere marfă bună din mâna primă și cu garanție mare. Să vă feriți de firme cari nu sunt fabrici. Să vă feriți de agenți jidovi căci vă înșeală.

Vă recomand o invenție nouă: o morișcă cu 2 petri și sită mânăte cu mână care face 100 kg. lână la zi. Prețul e 320 cor. pe rate.

La dorință trimit gratuit planuri de mori și catalog ilustrat despre toate recvizitele economice.

Cu stimă:

Ne 2036—15

L. OLARIU.

Budapest, II., Margit-körut 11.

x **Cei cari sufer de paliditate** au nevoie de scaun regulat. In acest scop cel mai bun mijloc e cunoscuta apă amară FRANZ IOSEF, care regulează mistuirea. Are efect sigur și plăcut, nu pricinuește moleșeală, nu agită. Profesorul Kleinwicher din Innsbruck, autorului opului „Studii asupra tratamentului de vindecare pentru femei”, confirmă și el că apa amănă Frantz Iozsef are gust plăcut și efect sigur. De vânzare în orice farmacie, drogherie și băcănie. (Hi 1867.)

Cronică sportivă.

Arad, 2 Mai.

Cultivarea sportului a luat în timpul din urmă un avânt de neînchipuit între tinerimea noastră universitară. La Cluj, la Budapesta, la Sibiu, la Arad etc. s'au organizat cluburi sportive, cari fac pe zi ce merge progrese îmbucurătoare. Dacă studenții noștri au ajuns la convingerea, că au datoriat față de ei înșiși să-și cultive corpul, ei au ajuns de bună seamă la aceeași convingere, în ce privește spiritul. Urmând manifestările lor, munca lor tăcută, stăruim în credința, că ne aflăm în ajutorul unei radicale regenerări morale și fizice a tinerimii noastre.

In acest senz primim dela clubul sportiv din Cluj următoarele:

„Comitetul clubului nostru ardelean în ședința sa din April a. c. a hotărât cu mare însufletire ca pentru cultivarea forțelor trupești ale neamului nostru, să organizeze în 31 Maiu la **Orăștie primul concurs român de scrimă (sabie), atletică (trântă), gimnastică (sul și paralele) și fotbal.**

La concurs vor lua parte cluburile similare: universitarii români dela societatea „Petru Malor” din Budapesta, clubul sportiv „Gloria” din Arad, clubul sportiv „Soimii” din Sibiu. Cu echipe se va mai reprezenta și tinerimea dela gimnaziile superioare române din Ardeal.

Astfel intenționăm să pornim o vie și cavalerască acțiune reală sportivă, ca din rezultatul ciocnirilor să ne alegem cu forțe, pe cari să le mobilizăm cu succes în viitoarele olimpiade.

Pregătirile pentru acest concurs, organizarea trupelor, precum și întreg echipamentul necesar, ne pun în fața unor mari cheltuieli, pe cari deocamdată nu le putem acoperi din fondurile noastre, de aceea rugăm publicul românesc să ne dea tot sprijinul moral și material.

Comitetul apelează la toți Românii înțelegători, și iubitori de sport să doneze obiecte potrivite pentru premierea forțelor distinse. Obiectele se trimit pe adresa clubului (Cluj, str. Király Nr. 18) iar acei cari binevoiesc a dona o sumă în bani, cât de mică, să trimită paralele cu indicarea destinațiunii la institutul de credit și economii „Economul”, Cluj, unde se administrează fondurile noastre.

Spre informație, Vă înștiințăm, că am fixat suma de 10 cor. pentru membrii comitetului de organizație, care sumă dă intrare la toate spectacolele, va să zică și la maiial; și care sumă trebuie achitată, până la ziua concursurilor. Patronii contribuie după cum doresc.

De pe vremea străbunilor noștri latini, abia astăzi,

după două milenii ridicăm iar cu încredere steagul mândru al luptelor voinicești. Să-l ajutăm cu toții la isbândă!”

Comitetul clubului sportiv ardelean.

Publicul nostru — după cum a dovedit-o totdeauna — va da tot sprijinul acestor deprinderi sportive, cari merită tot sprijinul și simpatia noastră.

BIBLIOGRAFIE

Bursa de cereale din Budapesta.

(După 50 kgr.)

— 2 Maiu.

Grâu pe Mai	13.20
Grâu pe Octomvrie	11.92
Secară pe Octomvrie	9.70
Ovăs pe Octomvrie	8.28
Porumb pe Mai	7.22
Porumb pe Iulie	7.32

Bibliografie.

Revista „Selectiunea” A apărut zilele acestea Nr. 3 al revistei „Selectiunea” care apare la Constanța sub direcțiunea dlor Dr. Al. Tălășescu și Mircea R. Șirianu. Această revistă și-a fixat un program dublu: politic și literar. Partea politică a revistei este condusă de d. Mircea R. Șirianu și reprezintă o tendință bine precizată de o apropiere către națiunile latine, iar partea filologică-literară este dirigeată de d. Tălășescu și și-a propus ca scop purificarea limbii de elementele barbare din ea. Revista a început să publice și bucăți literare.

Iată cuprinsul ultimului număr al revistei: **Unlunea latină**, de Mircea R. Șirianu. **Scrisoare deschisă către d. ministru al cultelor**, de Dr. Al. Tălășescu. **Reflexii asupra vorbei** de d. Sandu A. Hodoș, fiul promițător al dlui Ion Gorun (Al. Hodoș). O poezie admirabilă: **S. P. O. R.** de d. Ion Al. George. O novelă: **Prima mărturisire** de Constanța Hodoș, **Recensii și critice**, **Întelesuri vechi și nouă**, **Cronici** etc.

Abonamentul revistei este 5 lei anual. Adresa: Constanța, România.

POȘTA REDACȚIEI

Vidrighinescu, Ocna. Adresează-te deadreptul direcțiunii institutului Oteteleşanu la București, de unde nesmintit vei primi răspuns mai amănunțit și mai precis, de cum Ți-am putea noi da.

POȘTA ADMINISTRATIEI

„Casina română” Toracul-mare. Am primit 7 cor. în abonament până la 30 Iunie 1914.

Alexiu Traian Broștean. Am aflat eroarea. Abonamentul dv. e în regulă până în 1 Iulie st. n.

Nicolae Ionescu, Tornea. Aveți dreptate. Abonamentul dv. e achitat până cu finea a. c.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Mulțumită publică.

Tuturora, cari din incidentul morții prea de timpurie a iubului nostru soț, fiu, frate, unchiu și cumnat

Dr. ȘTEFAN MORARIU,

și-au exprimat regretele și au luat parte la durerea noastră, le exprimăm pe aceasta cale cele mai sincere mulțămite.

Cluj, în 30 Aprilie 1914.

(Mo 2087)

Jalnica familie.

AVIZ.

Am onoare a aduce la cunoștința mult onoratului public, cunoscuților și amicilor, că începând cu 1 Aprilie n. a. c. am demisionat dela „**Banca generală de asigurare**” societate pe acții Sibiu, la care institut eram angajat în calitate de secretar-dirigent al agenturii principale din Arad, și am recapat postul de secretar-conducător la agentura principală a institutului de asigurare „**The Standardt**” în Timișoara (Temesvár) unde servisem deja timp de 12 ani.

Timișoara, la 1 Mai 1914.

Cu deosebită stimă:

Anastasiu Demian.

„The Standardt”

societate de asigurare fondată în anul 1825 în Edinburgh (Scoția).

Condițiuni avantajoase și culante, rescumpărări fixe.

Incaso anual: K 37,300.000
Câștiguri solvite partidelor: „ 196,080.000
Avere proprii: „ 310,000.000
Cazuri de moarte, solviri „ 692,000.000

Dirjecțiunea pentru Ungaria:

Budapesta, str. IV. Kossuth Lajos nrul 4.
Palatul „Standardt”.
(Sa 2085)

Mulțămită publică.

Cu ocaziunea concertului aranjat în Cenzurul-unguresc în favoarea bibliotecii tinerimii, am primit suprasolviri dela următorii P. St. Dni:

Romul Nestor 1'40, Ion Laza, Inv. (Satchinez) 1'40, Chiril Brancu (Satchinez) 1'40, Chiril Lazui (Satchinez) 1'40, Iustin Mircu 1 cor., Szántó István, notar 40 fil., Blickling Antal, Inv.-dir. 40 fil. și George Ferian, Inv. (Cenzurul sârbesc) 20 fil.

Primească marinimoșii donatori sincerile noastre mulțumite.

Cenzurul-unguresc, la 17 (30) Aprilie 1914

Uroș Suciu
cassar.

Nicolae Dau
notar.

Ra 2080

CANCELIST ADVOCATIAL

cu practică deplină, perfect de limba maghiară și română, specialist în lucrurile cărților fond. și mașină de scris, caută aplicare momentană. — A se adresa:

Weinmann Géza, cancelist adv.
Bánffyhyunad.

Ve 2086

Lucrări

de acoperire cu țigle și ardesie

cu garanță pe un an, cu prețuri convenabile și în mod specialist execută

R á c z G y ö r g y

maestru de acoperit cu țigle și ardesie

Arad, str. Mikos Kelemen nr. 17.

La dorință merg la fața locului atât în provincie cât și în localitate.
(Ra 1978)

Pentru sezonul de Paști și Rusalii!

Recomand depozitul meu bogat asortat în PĂLĂRII de pălă, de pale, panama, florentine ș. a. CHIPIURI de mătăasă, ștofa, șevlot și luster, ALBITURI, gulere, mansete și batiste, cravate, bretele și jertele, UMBRELE și pliere, PORTMONEIE și tabachere, GHETE în chevraux, chevret și box, MĂNUȘI de piele, glace, sued și ață, colorii solide. În fazon modern și exclusiv fabricate de rangul prim ș. a. Borsalino, Ita, Hükel, Cooperativa, Pichler, Bossi și Böhm, — Ioss & Löwenstein — Lichtmann și Manhelm etc. desfacere în engros și detalii dela calitatea cea mai înaltă până la cea mai fină pe lângă prețuri moderate și strict fixate. Rog sprijinul onoratului public român în deprinderea mea, semnez

Cu deosebită stimă: (Ba 1918—15)

Joan Balint „János”

prăvălie de modă pentru domni și băieți
Timișoara-Fabric. — (Platul orașului).

Garai Károly

maestru de mobile de fer și aramă

ARAD.

OFERĂ: mobile de fer și de aramă, matrașuri de sârmă, sezuturi de sârmă pentru trăsuri, paturi pentru copii și trăsuri pentru copii, garnituri de aramă mese pentru spălat complete, paturi și matrașuri ce se pot strânge. Aranjamente pentru hoteluri și cafenele pentru spitale și institute.

PRIMESC spre executare orice lucrare în această branșă cu prețuri foarte convenabile. (Ca 1785)

Comandele din provincie se execută prompt.

Ceasornice,
Bijuterii,

Gramofoane, Plăci.

Chiar și pentru plățiri în rate.

Ceasornice „Strap”, dela 5 cor. în sus, inele-litere 80 fileri. Lunar nou recepții de plăci. Mare magazin de articuli pentru sport și lampe electrice pentru buzunar! Pentru ceasornicele și gramofoanele noi se dă garanție de 10 ani, iar pentru reparație o garanție de 5 ani. Atelier de reparare pentru ceasornice, bijuterii, gramofoane. Schimb de aur și argint zdrobit. Tóth József, Cronometru și orologier artistic, Seghedin (Szeged) Dugonics-tér Nr. 11. Numeroase scrisori de recunoștință. Prețuri ilustrat gratis. Permanent nouități de plăci românești.

Rog să mi se trimească ofertele!

Park-sanatorium

BUDAPEST, VI, Aréna-út 84/b.

Városliget.

Desp. urologic, pentru suferinzi de boale de

rinichi — bășică

și postata. Le 2068

Ferbe rațional. Acesta e principiul femeii moderne. „Vechile rețete” și-au trăit traiul. Din scopul principal e o bucătărie bună și gustuoasă, de accia gospodinele bune întrebuințează praful de copt alui dr. Oetker, fiindcă economisesc vreme, lucru și bani, apoi mai e o siguranță pentru cocerea cu succes a oricărei prăjituri. Capul alb e cel mai frumos și mai nimerit simbol al acestui mijloc de bucătărie. Acest e ca un memento pentru ca să „fierbi rațional”.
(Ka 1808)

„IANER” cremă neunsuroasă.

Cel mai nou product igienic pentru curățirea și înfrumusețarea pielii.

Înlătură petele galbene, bubele picnule de inflebințeli, sgrăbunțe și alte necurătenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

„IANER” pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la băluri, saloane și de zilnic folos, care acopere încrețiturile și e cu totul nesticăcioasă în culorile: roza, albă și cremă. 1 cutie 1 coroană.

„IANER” săpun. 1 bucată 60 filleri.

„IANER” pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

„IANER” apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși gingeii burețești, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1.60, jumătate de sticlă 80 filleri.

„IANER” esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătreței și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cor. 30 filleri.

„IANER” pomadă pentru creșterea părului. — 1 teglă 2 coroane.

„IANER” vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Nereușita colorii e eschisă. La comanda să se noteze că părul încăruntit în ce culoare să se vâpsească (negru, brunet). Un carton 4 coroane.

„IANER” apă care face părul blond. Pentru a vâpși în timp scurt, în băl, auriu, părul blond roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 coroană.

Discretă și zilnică expedițiile cu poșta. — Telefon 476. Pentru înconjurarea contrafacțiilor numai „Preparatele lui RUDOLF IANER” ieșite din farmacia sa ca valoare se pot căpăta la

Farmacia „MARIA AJUTĂTOARE” a lui

Rudolf Ianer, Temesvár-Gyárvaros Fő-ut 72.

Înștiințare.

Aduc la cunoștința on. public, că mi-am amplificat atelierul de croitorie cu un magazin de haine gata pentru băieți și copii și cu mantale de tranziție și mantale de gumă.

— Prețuri fixe convenabile, serviciu prompt. — La dorință în provincie trimitem mustre.

HI 1879

Roagă binevoitorul sprijin

Hirsch Antal

croitor domnesc

ARAD, Andrassy-tér 22

Bătăturile,

scortocenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetează în docura de 1 și dacă folosiți „CANNABIN”
1 sticlă 1 cor, francată
1 coreană 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la progătitor: Dr. E. FLESCB, farmacia la „GORDANÁ” la Győr.

1 teglă cremă americană veritabilă	cor. 1.50
1 cutie pudră americană veritabilă	cor. 1.50
1 cutie săpun american veritabil	cor. 1.—
1 sticlă spirt petrolin Jenkey pentru păr	cor. 2.50
1 sticlă apă Pyrethol Jenkey pentru gură	cor. 1.50
1 sticlă picuri americani veritabili pentru dinți	cor. 1.—
1 sticlă ulei de știucă fără gust	cor. 2.—
1 sticlă spirt pentru reumă	cor. 2.—

Comenzile din provincie se execută prompt.

HARSÁNYI KÁROLY,
farmacia la „Ingerul păzitor” („Örangyal”),

Budapesta, VII., str. Zugló nr. 16.
(E 1896—10)

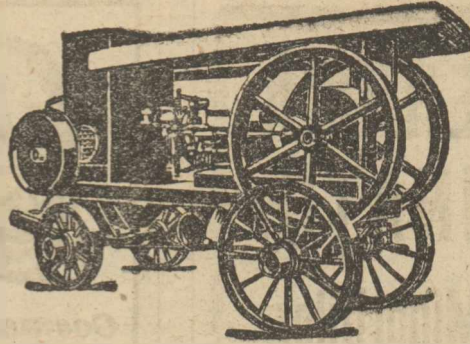
PENTRU CA SĂ CUMPĂRAȚI „PIANURI”

nu trebuie să mergeți la BUDAPESTA, la „TRISKA”
se pot cumpăra cu prețuri favorabile. In localitate introducerea pe timp de un an o face gratis. In provincă: expediază pianuri cu porto și pachetare gratis.

TRISKA J.
CLUJ (KOLOZSVÁR),
str. Bartha-Miklós nr. 14.

Fabrică
le mo-
toare cu
gaz în
Drezda
soc. pe
acții mai
nainte
Moritz
Hille.

Cea mai veche și mai mare fabrică de motoare cu gaz în germania-centrală.

Agentură principală: **KALMÁR ERNŐ**, mașinist diplomat
BUDAPEST, VI, Podmaniczky-u. 4. Telefon 22-76.

Motoare în orice mărime. — Motoare cu benzină, gaz, petrolu, oleiu brut, gaz terestru, Diessel și absorbitoare. Prospecte și trimiterea inginerului la fața locului gratis. (Ke 1592)

MAI NAINTE DE A CUMPĂRA VIȚĂ DE VIE, OLTOIDE DE VIE VIN

pomi sau arbori de lux (de înfrumșețat) cereți în interesul D-voastră cel mai nou catalog al nostru ilustrat, care conține multe lucruri folositoare p. oricine.

Adresa principală: **Szücs Sándor Fia**

pepinieri de oltoi de vie și societate pe acții pentru producțiune de vinuri.

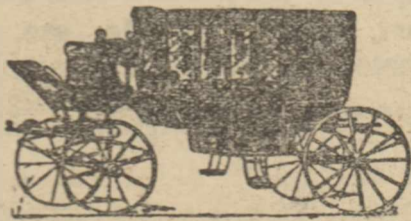
BIHARDIÓSZEG. (Ke 1610)

Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni de mașini este a lui

Kovács István

Temesvár-Józsefváros, str. Fröbel nr. 58.
(Casa proprie).

fabricant de trăsuri și autoesroserie, furnisorul postelor reg. ung. și mecanismelor militare. — Mare depozit permanent de totfelul de trăsuri și calese noi și folosite. — Atelier de reparatură. — Atelier de făurărie, rotarie și de lustruit. (Ke 1984)

È în interesul fiecăruia

că înainte de a-și cumpăra țesătură de sârmă, țesătură pentru garduri site și matrațe de sârmă de oțel, să ceară prospect dela singurul preparator de lucrări de sârmă

Fischer Testvérek

fabrică de țesătură de sârmă și țesătură pentru garduri

Arad, József-főherceg nr. 8.

(vis-a-vis de biserica evang.). Vă veți convinge că aici veți putea cumpăra cele mai bune și mai ieftine țesături de sârmă. Fabrica: str.

Kossuth nr. 43.

(F1 1866—25)

RĂMĂȘIȚE DE STOFE

Le 1942

carl s'au aglomerat în magazinul meu, le vând sub preț, cu o reducere colosală. Aceste rămășițe de stofe sunt suficiente pentru halne întregi p. bărbați, pantaloni, paletone, costume pentru femei, jupoane etc.

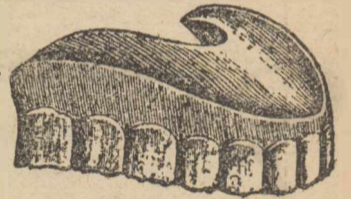
Cereți mostre de rămășițe din stofe pentru BĂRBAȚI și FEMEI.

și le veți primi gratis și franco dela:

KARL KASPER
fabrică de stofe INSBROK, 402.

FELICIAN PAPP
DENTIST DIPLOMAT

Șimleul-Silvaniei (Szilágysomlyó),
Arany János-utca 1.

Execută coroane de aur și platină, șiruri complete de dinți în cauciuc și celuloid, apoi dinți artificiali fără de pod și cari nu se scot din gură, foarte potriviți pentru a putea mânca pe ei și cari înlocuesc deplin dinții naturali. Vindecă dinți și rădăcini bolnave, execută plombare de rădăcini cu aur, platină, argint, porțelan și cu cel mai nou dinți. Stelle cari pot fi schimbate, și cari se potrivesc și la poduri cari nu se scot din gură.

Po 1802—15

Balsamul farmacistului A. THIERRY

e veritabil numai dacă are marca de scutire călugăria. Are efect excelent la boala organelor de respirație, tuse, imbalosare, răgușală, catar de gât, boala de plămâni, lipsă de apetit, mistuire neregulată, boala holerice, influență, cărcei în stomac, etc. etc.

12 sticle mici, sau 6 sticle mari, sau 1 sticlă mare pentru călătorie 6 cor. 60 fil.

Alifia Centifolia
a farmacistului
A. THIERRY

are efect excelent contra oricăror răni învechite din cancer, inflamații, aprinderi, carbuncul, pentru îndepărtarea obiectelor străine, face de prisos operațiunile dureroase, împiedecă înveninarea sângelui. 2 tegle 3 cor. 60 fil. trimițându-se banii înainte sau cu ramburs. — De vânzare în Budapesta la farmacia TÖRÖK I. precum și în cele mai de seamă farmacii din țară.
In cantități mari în drogheriile: Thalmayer & Seltz, urmasii lui Kochmelster, Radanovits Testv. Unde nu se găsește să se ceară direct dela proprietarul: Ke 2030

A. THIERRY, farmacie la „Ingerul păzitor” Pregrada (lângă Rohitsch).

La comenzi mai mari se acordă rabat considerabil!

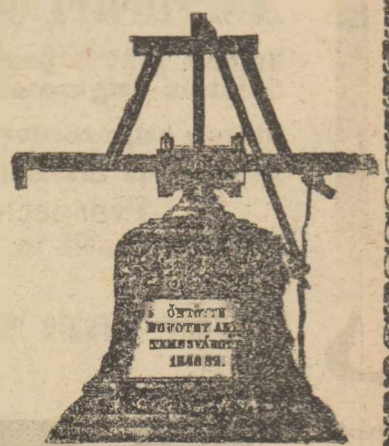

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în orice parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crepare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GĂURITE, de dănsul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu zăuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrație mai voluminoasă decât cele de sistem vechi, astfel că un clopot patentat de 387 kg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechi. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sinestătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimis gratuit.

INTREPRINDERE TEHNICĂ ȘI DE LUMINAȚIE

Arad, Weitzer János, palatul Minorităților.

Telefon 35.

Telefon 35

Instalațiuni electrice cu prețuri foarte convenabile
Oferim on. public candelabre elegante cu prețuri moderate. Ținem la dispoziție prețurentul original al celor mai de seamă fabrici de candelabre. Executăm totfelul de transformări de candelabre, cea-ce aducem la cunoștință mai ales acelor ce-și schimbă locuința. Telefoane de casă, instalațiuni de sonerii electrice pentru camere, aranjamente și reparări; lampe electrice pentru busunar, ciucuri și prisme de sticlă, totfelul de articli și instrumente de luminație.

Cu deosebită stimă

INTREPRINDERE TEHNICĂ ȘI DE LUMINAȚIE

HOFFMANN és Társai, în ARAD.

Alte „Mágnás” p. față:

singurul mijloc cosmetic nevătămător, contra sgrăbunțelor, despoierii pielii, petelor din față, crepării pielii, roșeaței și contra tuturor boalelor de piele. După întrebuințarea unei singure tegle dispar sbărcoiturile feței. Prețul 1 tegle 1 cor. 50 fl. Pudră „Mágnás” (în 3 culori) 1 cutie 1 cor. 50 fl. Săpun „Mágnás” 1 cor. 20 fl.

Cosmetic „Mágnás” pentru mâini:

foarte folositor pentru catifelarea mânilor roșii, degerate, crepate, aspre și sbărcoite. E de prisos a se mai întrebuința glicerina și vaselin, deoarece efectul cosmeticului „Mágnás” e sigur și acest cosmetic poate fi întrebuințat și ziua. — Prețul 80 fl.

„Anti-pertussin”:

mijloc excelent contra tusei și răgușelii, respirației grele, esturului, tusei măgărești la copil. — Prețul 1 cor. 80 fl.

Spirt „Prima”:

mijloc excelent contra reumei și podagrai, durerii de cap și de dinți. După 1—2 întrebuințări are efect sigur. — Prețul 1 sticle mari 1-50 fl.

Spirt „Cappilloform”:

singurul mijloc excelent contra căderii Părului. — Prețul 1 cor 50 fl.

„Deutoform” apă pentru gură:

cel mai bun mijloc contra mirosului rău de gură și pentru împedarea stricărei dinților. — Prețul 1 cor. 50 fl.

Balsam de Ardeal pentru stomac:

mijloc excelent contra durerilor de stomac, lipsel de apetit, incinerii scaunului, stomacului stricat și boalelor de stomac. — Prețul 1-50 fl.

Vopsitor pentru păr:

în culoarea neagră, întunecată și brunată deschisă, mijloc excelent și durabil, nu murdărește albiturile de păr. — Prețul 5 cor.

Regenerator pentru păr:

redă părului cărunt culoarea originală. — Prețul 1 cor. 20 fl.

Contra ciumei de porci:

precum și în contra tuturor boalelor porcilor, cel mai excelent medicament, recomandat de către medici, este praful de Ardeal pentru porci. — Prețul unei cutii mari 1 cor., o cutie mică 50 fl. O singură întrebuințare a prafului de Ardeal pentru galițe încetează perirea galiților. — Prețul 1 cor.

Hipnonervin:

singurul mijloc sigur și probat contra nervosității și a insomniei. Prețul 3 cor. — Toate medicamentele mai sus amintite se adă de vânzare și se pot comanda numai la farmacia lui

KELEMEN SÁNDOR ZILAH. — Vă păștiți de imitații!!

Institut de asigurare ardelenă

„TRANSSYLVANIA” SIBIU, str. Cisnădiei 1-5

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobilă, etc. pe lângă premiul recunoscut de cele mai favorabile condiții.

Te 132-133

Asigurări asupra vieții

(pentru învățatori și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confessionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de pensune și de participare la câștig, asigurări de răscoală (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infraoțelii (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apeducte

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1913.

Capitalul asigurat pe viață achitat.

Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1913

Fonduri de întemeiere și de rezervă

„	5.635.328 12
„	5.755.858 27
„	144.436.366 —
„	12.067.702 —
„	2.096.458 —

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad,

Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate la achiziții, cari au legături bune, se primesc la serviciul Institutului cu condiții favorabile.

OLIVIU PASCU

Inginer diplomat

Orăștie--Szászváros

Strada Berilului numărul 8.

Îndreptînd orice lucrări tehnice și anume: măsurări de pământ, de păduri, parcelări, corecții de hotar, brazde, cât și desemnări de mape și schițe. Pregătește planuri și preliminare privitoare la-orice-fel de clădiri și alte lucrări, edifică vile, case de locuit, clădiri economice, plafoane și poduri de betonarmat, șosele, trenuri normale, trenuri economice și industriale, canale, apeducte, jilipe, etc. — Interesații sunt rugați a se adresa cu încredere firmei care cu plăcere le va sta la dispoziție!

(Pa 1061—52)

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosească crema americană, pudra americană și săpunul american, care depărtează de pe față și de pe mâni orice fel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebuițate până acum.

Se capătă la:

Apoteca Sfântul Gheorghe în Oravița.

Prețul unui borcan de cremă americană 1 cor. Prețul pudrei americane 1-50 cor. Prețul săpunului american 1 cor. În contra durerii de dinți mai bune sunt picăturile americane. Prețul 1 cor.

(Co 1674)

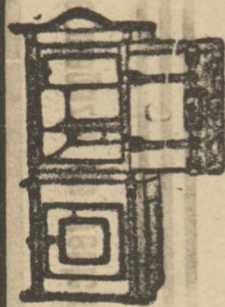
Cassă pentru bani și documente

sigure contra focului și hoților

Mo 1112

numai fabricate proprii de toate solurile și în orice mărime, gata în tot felul de executări în depozit, netede și îndoite, fără legături lungi prin urmare nici un sprijin pentru pârghia hoților. Casse cu casete separate contra focului și Parquii în periferie casete pentru matricule mici și mari. Prețuri moderate. Pentru biserici, comune și societăți etc. după învoire și în rate.

GUSTAV MOESS, SIBIU,
Quergasse Nr. 3. Hechtgasse Nr. 4.
Casse panțerate numai la comandă.

CEL MAI MARE MAGAZIN DE OROLOAGE ȘI BIJUTERII**LOSONCZY LAJOS** clasornicar și bijutier.

ARAD, PIAȚA LIBERTĂȚII Nr-ul 1.

Serviciu
prompt.
Mare atelier
de reparat.

Țin în magazin oroloage pentru buzunar veritabile elvețiene, oroloage de părete cu sunet de clopot, oroloage moderne. Bijuterii de aur și argint. Cea mai ieftină sursă de cumpărat.

Cu deosebită stimă
Losonczy Lajos
orologier și bijutier.

MENZEL K. C.

fabrică de plăci pentru acoperit, — ciment de lemn, — asfalt și plăci de izolare POZSONY.

Birou în Budapesta: VII., Erzsébet-körút nr. 13.

Reprezentant: **SÁNDOR ARNOLD.**

Inf. 1696 POZSONY.

Decorat cu 25 dipl. SZOMBATHELY.

Telefon „József” 41-01.

Placă ancorată brev. e cel mai bun material de izolare al secolului. — Execuție de pardosire cu asfalt acoperire și izolare.

„Ruganit”, placă de piele pentru acoperit fără mires.

Execută totfelul de lucrări de asfaltare, acoperire, izolare etc. cu specialitate. (E 2029)

Pictură pe sticlă și atelier mozaic

pentru biserici și alte feluri de clădiri.

Adjustare cu sticlă decorativă în stil ANTIC și MODERN în cadru de ARAMĂ și PLUMB, cu prețuri convenabile execută

RUHR és SPITZ

Budapest, VIII., Nap-utca 8 sz.

Proiecte și prospecte gratis.

(Ru 1929—60).

Cel mai vechiu magazin și atelier de reparaturi în ARAD, de biciclete, mașini de cusut și gramafone.

Ha 1980

Declar în modul cel mai hotărât, că Bicicletele „Original Victoria” și „Puch” precum și mașinile de cusut Pfaff sunt de vânzare exclusiv numai la mine.

HAMMER VILMOS

ARAD, Szabadság-tér nr. 5/6.
Timișoara—Iosefin (Temesvár-Iószefváros) Hunyadi ut nr. 14.

Vânzare exclusivă de mașini și plăci Pahté, gramafone „COLUMBIA” și originale și cele mai noi plăci românești.

Mare atelier special de reparaturi

Mașini de cusut „SINGER” cu prețuri foarte ieftine.

STEFAN REGEL

măestru faur

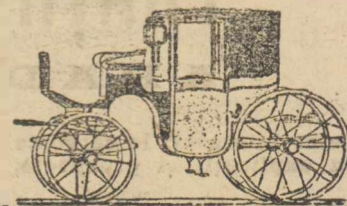
Lugos, Str. Buzlașului Nr. 30. (Casa proprie)

Ofer on. public bogatul meu magazin de totfelul de birje, drocare și totfelul de trăsuri țărănești.

CATALOG
ilustrat se trimite
gratis și franco.

(Re 1985)

Prețuri ieftine.

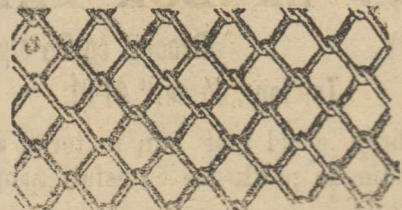

Lucrările de faur,
reparările trăsurilor și alte lucrări în această branșă se execută în mod artistic.

Folos puțin, circulație mare.

Fabrica Eiső Szabadka sodronyszövő
fonó- és vasszerkezeti gyár in Szabadka

execută și expediază grabnic țesături de sârmă în 6 și în 4 colțuri, **matrațe** în cadre de lemn și fer, **săte**, **ciururi** și țesături de Rabitz, **săte** și **ciururi gata**.

(Bu 1875)

Ciururi pentru nisip și pentru apărarea contra schintelor. Foiu pentru biserici, ferestri de fer și scutitoare de ferestri și totfelul de lucrări în această branșă.

Prețurile și lucrările mele sunt afară de concurență.

Cereți-mi oferte.

Împelarea exactă.

IN ATENȚIUNEA CĂLTUNARILOR!

Cele mai frumoase și mai bune fețe pentru ghetе și pentru cisme și achizite pentru ghetе mai bine și mai ieftin se pot procura
Ve 1765 dela:

Dacă dorești să ai ghetе bune și comode dar și elegante, pe lângă prețuri foarte moderate, atunci să te adresezi cu încredere firmei:

WEIDNER JAKAB, fabrică de fețe pentru ghetе — căltunar pentru domni și p. femei

Lugoj, str. Széchenyi. :: Telefon: 87. :: Prețurent gratis.

Dacă voești

să cumperi bijuterii moderne și veritabile, adresează-te firmei:

Slepák A.

bijutier,
ceasornicar
și
auritor

MAROSVÁSARHELY, Széchenyi-tér nrul 41.

Magazin de ceasuri elvețiene, de aur, argint, oțel, nichel p. buzunar și ceasuri cu pendulă. — Bijuterii fine și Brillante, obiecte de lux veritabile de argint și argint de Chiua, obiecte optice.

În marele meu atelier se execută totfelul de bijuterii și se reparază cu specialitate bijuterii și ceasuri. — Prețuri convenabile, serviciu prompt. Se 2072

Léber Gyula

prima fabrică ardelenă de matrațe, de sârmă, de stofă, de sârmă pentru garduri și matrațe cu coardă.

Cluj (Kolozsvár)

Egyetem-utca 7 și Petőfi-utca nr. 13.

(Le 1788)

Oferă țesături de sârmă, garduri și porți de gală pentru grădini, păduri, vii, morminte etc., sârmă pentru garduri la curtea de galițe, matrațe de sârmă cu prețuri convenabile, deja dela 30 fil. în sus. Prețurent ilustrat cu provocare la ziarul acesta se trimite gratis și franco.

Telefon interurban 604.

Telefon interurban 604.

Agentura

principală exclusivă a renumitei fabricice de motoare R. H. LISZTER & Co. Ges. M. B. H. London (Anglia).

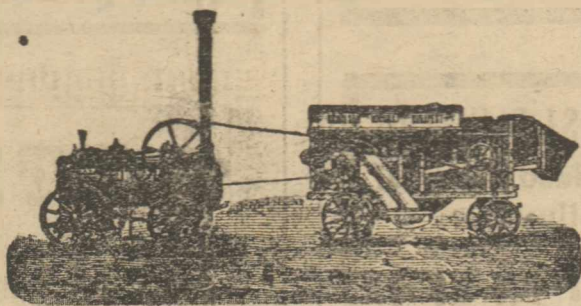
Cele mai noi motoare de benzină, absorbitoare de gaz și motoare cu ulei brut.

Garanță deplină.
Consumație puțină de benzină.

Manuare simplă.
Durabilitate extraordinară.

==== Fără perturbări în lucrare. ====

GARANȚA
deplină p. imblătit și pentru puterea de lucrare.

CONDIȚII
favorabile de plătire (pe mai mulți ani).

Schimb de motoare și batoze uzate. ===

FRAȚII BURZA

cea mai mare firmă românească, magazin de motoare, mașini de imblătit și totfelul de mașini agricole.

ARAD, Piața Boros Béni Nr. 1. (Casa poprie).

Celor interesați le servește cu explicații și prospecte.

În scopul de a lega afacerea merge în persoană pe cheltuiala proprie la fața locului.

Cereți gratis marele preț-curent ilustrat.

Mare magazin de vehicule și mașini de imblătit cu aburul.